

**Universitat de les
Illes Balears**

Títol: L'E-PORTAFOLI PER APRENDRE

NOM AUTOR: MARTA CABRERA VEGA

DNI AUTOR: 47259736A

NOM TUTOR: GEMMA TUR FERRER

Memòria del Treball de Final de Grau

Estudis de Grau d'Educació Infantil

Paraules clau: e-portafoli, reflexió, aprenentatge, competències, evidències

de la

UNIVERSITAT DE LES ILLES BALEARS

Curs Acadèmic 2012-2013

Cas de no autoritzar l'accés públic al TFG, marqui la següent casella:

A la meva família:

Pedro Miguel i Miguel

Papà i Mamà

Maria, Andrés, Juan, Teresa, Ana

Pablo i Claudia

Pedro, Inés i M^adel Señor

Jose i Aurora

Abuela

Resum (*abstract*)

En aquest treball es troba una justificació de la utilització de l'e-portafoli com a eina per l'aprenentatge, ja que permet reflexionar i aprofundir en el propi aprenentatge de l'alumne fent que aquest sigui significatiu. A més a més, fa possible que l'alumne sigui un subjecte actiu en el seu procés d'aprenentatge ja que possibilita la implicació d'aquest. Per altra banda, s'exposa una justificació teòrica recolzada per la meua pròpia experiència, amb evidències i mostres del meu desenvolupament i creixement tant professional com personal.

In this work there is a justification for the use of the e-portafoli as a tool since it allows to reflect and deepen the student's own learning making this significant. Additionally, it makes possible that the student is an active subject in their learning process since allowing the involvement of this. On the other hand, presents a theoretical justification supported by my own experience, with evidence and examples of my professional and personal development and growth of both.

Paraules clau (*key words*)

E-portafoli. Reflexió. Aprenentatge. Competències. Evidències.

E-portfolio. Reflection. Learning. Skills. Evidence

Índex

	Pàg.
1. Introducció.....	05
2. Objectius.....	06
3. Competències.....	07
4. Metodologia.....	09
5. Estructura dels continguts.....	10
6. Continguts.....	11
6.1 Marc teòric.....	11
6.2 Objectius de l'e-portafoli.....	23
6.3 La meua experiència.....	24
6.4 Competències professionals adquirides.....	28
6.5 Testimonis.....	39
7. Conclusions.....	48
8. Referències bibliogràfiques.....	50

Índex de taules

Taula 1. Rúbrica avaluació e-portafoli UIB	23
Taula 2. Rúbrica avaluació e-portafoli UIB	23
Taula 3. Rúbrica avaluació e-portafoli UIB	24

Índex de figures

Figura 1. Portafoli de l'alumne.....	12
Figura 2. Portafoli reflexiu.....	14
Figura 3. Recursos tecnològics.....	19
Figura 4. Equilibri de les dues cares de l'e-portafoli.....	20
Figura 5. Elaboració e-portafoli.....	21
Figura 6. Adaptació elaboració e-portafoli.....	21
Figura 7. Els meus blocs.....	25

1. INTRODUCCIÓ

Després de quatre anys de carrera, he pogut comprovar com l'e-portafoli és una eina molt potent de reflexió de l'alumne així com un punt de partida per seguir investigant i aprenent a partir dels apunts i recursos de cada assignatura. És per aquest motiu que he volgut fer el meu Treball de Fi de Grau sobre aquest, per tal d'evidenciar i mostrar aquestes competències professionals adquirides gràcies al meu e-portafoli (amb l'eina *blogger* en el meu cas).

En aquest treball, primer he desenvolupat un marc teòric sobre l'e-portafoli, basant-me en els autors reconeguts que han exposat i investigat sobre el tema. Seguidament, he mostrat evidències de les competències professionals i aprenentatges que he anat adquirint al llarg dels quatre anys de carrera així com la meva evolució com a professional i com a persona (amb exemples extrets de les meves entrades del bloc). Finalment, hi ha alguns testimonis de persones que han pogut observar i comprovar el meu creixement integral durant la carrera gràcies a la realització del meu e-portafoli.

2. OBJECTIUS

Els objectius d'aquest treball són:

- Fer una recerca teòrica sobre els e-portafoli
- Mostrar i evidenciar l'adquisició de les competències professionals adquirides descrites al la guia del títol de Grau d'Educació Infantil
- Ressaltar l'eficàcia i eficiència d'un e-portafoli
- Ser capaç de relacionar els continguts
- Reflexionar sobre el meu aprenentatge
- Millorar la capacitat de recerca
- Gaudir de la investigació

3. COMPETÈNCIES

Durant la realització d'aquest treball he treballat diverses competències com ara la capacitat de buscar, seleccionar i analitzar informació, així com de reelaborar-la; la capacitat de reflexió; la capacitat de fer un treball autònom; sentir el gust per la investigació, la capacitat de relació dels continguts així com l'evolució durant quatre anys.

Per altra banda, la realització d'aquest treball em permet ser conscient del meu aprenentatge alhora que em va adonar-me que he estat un subjecte actiu del meu aprenentatge i que per tant ha estat significatiu, ja que no he romàs impassible davant els nous coneixements sinó que he reflexionat sobre ells i els he ampliat.

A més a més, amb la realització d'aquest treball he pogut desenvolupar la competència digital, ja que he utilitat diferents eines tecnològiques i de la web 2.0 per tal de mostrar la meva feina i per tant he ampliat el meu entorn personal d'aprenentatge o PLE.

Una altra competència que he treballat durant la realització d'aquest treball és la competència lingüística en quant a l'expressió escrita, ja que he hagut de posar paraules als meus sentiments i emocions així com a les reflexions i pensaments dels meus aprenentatges.

Per altra banda, en quant a les competències dels estudis de grau d'educació infantil de la UIB¹, durant aquest treball desenvoluparé tant les competències personals i relacionals, les acadèmiques i disciplinàries com les professionals he treballat les següents:

Competències personals i relacionals:

- Desenvolupar un autoconcepte professional positiu i ajustat.

Competències acadèmiques i disciplinàries:

- Capacitat per analitzar les implicacions educatives de les tecnologies de la informació i la comunicació.
- Capacitat per analitzar els contextos socioculturals i familiars actuals.
- Capacitat per analitzar la realitat des d'una perspectiva sistèmica i integradora.

¹ <http://estudis.uib.cat/grau/infantil/competencies.html>

- Capacitat per analitzar des d'una visió crítica i constructiva els models organitzatius i contextos educatius actuals.
- Capacitat per reconèixer i analitzar els eixos clau del desenvolupament socioemocional adquirint estratègies per afavorir la regulació i l'expressió de les emocions.

Competències professionals:

- Capacitat per abordar l'aprenentatge de llengües en contextos multiculturals i multilingües.
- Capacitat per promoure la creació, la interpretació i l'apreciació de les arts i les tecnologies associades com a instruments de cooperació i comunicació no verbal.
- Capacitat per desenvolupar tècniques i estratègies de comunicació.
- Capacitat per expressar-se amb fluïdesa de manera oral i escrita, i dominar l'ús de diferents tècniques d'expressió.

4. METODOLOGIA

Anteriorment a la introducció del treball, he exposat les diferents parts que componen aquest treball. Per tal de dur-lo a terme he hagut de fer primer una recerca teòrica i bibliogràfica i una investigació sobre els autors que han fet estudis o que parlen del mateix tema d'estudi: l'e-portafoli d'aprenentatge, així com dels temes relacionats amb aquests. Així doncs, el presento en format escrit, utilitzant recursos on-line per fer la teoria i recursos en paper.

Per altra banda, la part pràctica la presento tant de manera escrita com més visual, utilitzant una wiki elaborada amb l'eina Google Sites. En aquesta, reflexiono sobre la pròpia experiència del meu e-portafoli d'aprenentatge així com de les competències professionals adquirides durant aquests anys. Finalment, recolzo el meu creixement tant personal com professional amb dos testimonis de persones que han anat seguint el meu treball dia rere dia.

5. ESTRUCTURA DELS CONTINGUTS

1. Marc teòric	}	Part teòrica
2. Objectius		
3. La meva experiència	}	Part pràctica
4. Competències professionals adquirides		
5. Testimonis		

6. CONTINGUTS

A continuació, presentaré el treball en profunditat. En primer lloc exposaré el marc teòric, la justificació de l'e-portafoli com a eina per l'aprenentatge, els objectius de l'e-portafoli. I en segon lloc, presentaré la part pràctica del meu treball on evidencio les diferents competències professionals adquirides al llarg d'aquests anys amb mostres del meu e-portafoli d'aprenentatge. Finalment, exposaré diferents escrits de persones que testimonien el meu aprenentatge.

6.1 Marc teòric

Volem parlar de l'e-portafoli però primer cal saber: què és un e-portafoli? I per entendre-ho millor, hem d'anar més enrere i plantejar-nos una altra qüestió: què és un portafoli? La resposta a aquesta pregunta la trobem a la branca professional artística. Aquests professionals (fotògrafs, pintors, arquitectes, etc.) elaboren una carpeta on recullen les seves millors obres per tal de mostrar als clients o empreses. Per tant, aquesta carpeta seva, el portafoli, evidencia i mostra allò que millor saben fer. Conegut aquesta primera aproximació al portafoli, al diccionari de la *Real Academia Española* descriu el portafoli com: “Cartera de mano para llevar libros, papeles, etc.”.

Però, com arriba aquest portafoli a l'educació? Europa va crear un document per l'aprenentatge de les llengües, el portafoli de les llengües, que suposava una carpeta on hi hagués: el [passaport](#) (visió general d'habilitats i idiomes de l'estudiant), la biografia (procés d'aprenentatge, avaluació i reflexió) i el dossier (conjunt de treballs). Aquest portafoli també està dividit per nivells (principiants-independents-experts). Un exemple en anglès seria <http://www.eeooiinet.com/portfolio/portfolio.pdf>.

En l'àmbit educatiu, el portafoli és, segons Mireya Vivas (2004), “una colección intencionada de las evidencias de los trabajos realizados por el estudiante y se constituye en una herramienta para valorar y autoevaluar procesos y resultados de aprendizaje” (Vivas 2004, 1). Per tal de clarificar aquest concepte, trobem la següent imatge feta per l'aula d'acollida al 2005 al XTEC:

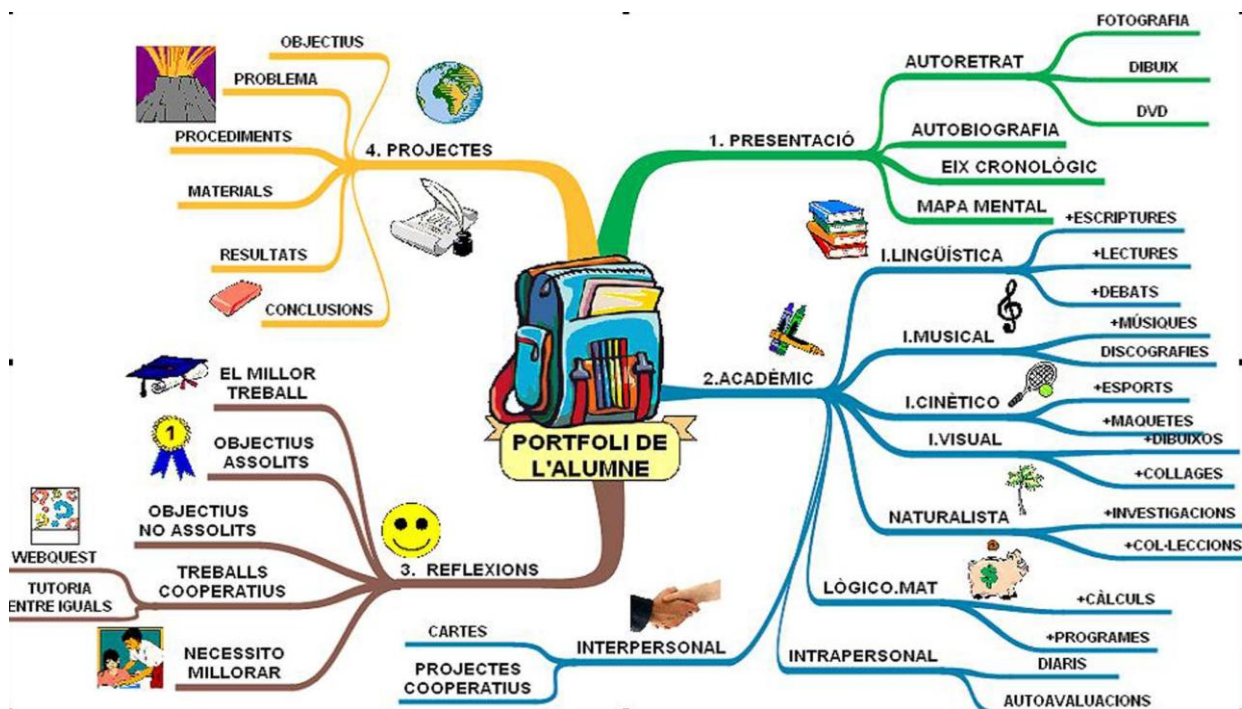

Figura 1. Portafoli de l'alumne²

Per tant, si un portafoli és aquesta carpeta que mostra els millors treballs d'una persona, un e-portafoli serà la creació d'aquesta carpeta però de manera electrònica, la qual cosa permet compartir els aprenentatges i els descobriments que el subjecte va realitzant així com mostrar en diferents formats i de manera més rica els seus treballs.

Així doncs, l'e-portafoli permet aquesta obertura al món que ens envolta, ja que implica una introducció en les tecnologies i a més a més, moltes vegades en la web 2.0 en la que els usuaris comparteixen la informació pujada a la web. Aquest aspecte virtual és necessari en la nostra societat, la societat de la informació en la que vivim i en la que la tecnologia juga un paper molt rellevant. Aquest fet permet una globalització del coneixement i de l'aprenentatge així com una obertura a altres maneres de fer, de pensar i de viure.

A més a més, el fet de compartir informació, coneixements, aprenentatges, reflexions, i de rebre un *feedback* suposa, per una banda, un nou començament i una nova visió de l'aprenentatge, ja que permet millorar i trobes el sentit a allò que estàs fent, ja que té una finalitat i pot servir per ajudar a altres persones i per altra banda suposa un augment de

² <http://blocs.xtec.cat/aulaacolllidaolorda/category/portafoli/>

l'autoestima en el sentit que sents valorat el teu treball i n'estàs orgullós del que has fet. Tal i com escriu Joan Rué (2008):

“De ahí que se requiera de un tipo de herramienta que genere alguna clase de identificación con lo que se lleva a cabo, que sea también congruente con los tiempos del aprendizaje y que, finalmente, permita algún tipo de procesamiento relevante de lo realizado. Entre otros, estos tres aspectos definen los grandes rasgos del portafolio.” (Rué, 2008, 30).

I és per aquest motiu, perquè vivim en una societat de la informació de les noves tecnologies en la que hem d'aprofitar i gaudir dels recursos que tenim al nostre abast que l'educació no pot quedar al marge sinó que ha d'integrar i de fer un bon ús d'aquesta metodologia d'aprenentatge. I dins el bon ús també cal destacar el respecte per l'autoria dels artefactes i la llicència donada per l'autor.

Així doncs, l'e-portafoli educatiu ha de ser una eina de reflexió, documentació i col·laboració, i no només una exposició de treballs sense ordre ni lògica ni reflexió posterior (Zubizarreta 2009) ni una col·lecció d'artefactes (Barret, 2010) sense cap aportació reflexiva.

Barret (2010) defineix l'e-portafoli d'una manera molt clara:

An ePortfolio is an electronic collection of evidence that shows your learning journey over time. Portfolios can relate to specific academic fields or your lifelong learning. Evidence may include writing samples, photos, videos, research projects, observations by mentors and peers, and /or reflective thinking. The key aspect of an eportfolio is your reflection on the evidence, such as why it was chosen and what you learned from the process of developing your eportfolio³ (Barret, 2010, 6).

Elena Barberà, Guillermo Bautista, Anna Espasa i Teresa Guasch (2006) estructuren la construcció d'un e-portafoli en tres fases (no necessàriament successives): presentació i índex d'e-portafoli; recollida, selecció, reflexió i publicació d'evidències d'aprenentatge; i valoració global de l'e-portafoli.

³Traducció: “Un e-portafoli és una col·lecció electrònica d'evidències que mostra el viatge de l'aprenentatge en el temps. El portafoli pot relacionar-se amb camps acadèmics específics o l'aprenentatge permanent. Les evidències han d'incloure mostres d'escriptura, fotos, vídeos, projectes d'investigació, observacions del mestre i dels companys i/o pensament reflexiu. La clau d'un e-portafoli és la seva reflexió sobre les evidències, perquè es van triar i què has après del procés de desenvolupament del teu e-portafoli.”

Però un e-portafoli no queda només en una reflexió del propi aprenentatge sinó que ha d'haver una retroalimentació, un *feedback*, per part del docent així com una avaluació, una coavaluació i una autoavaluació. Per tant, la reflexió és un concepte clau per entendre l'e-portafoli d'aprenentatge, tal com podem veure a la següent figura de M^aBegoña Alfageme:

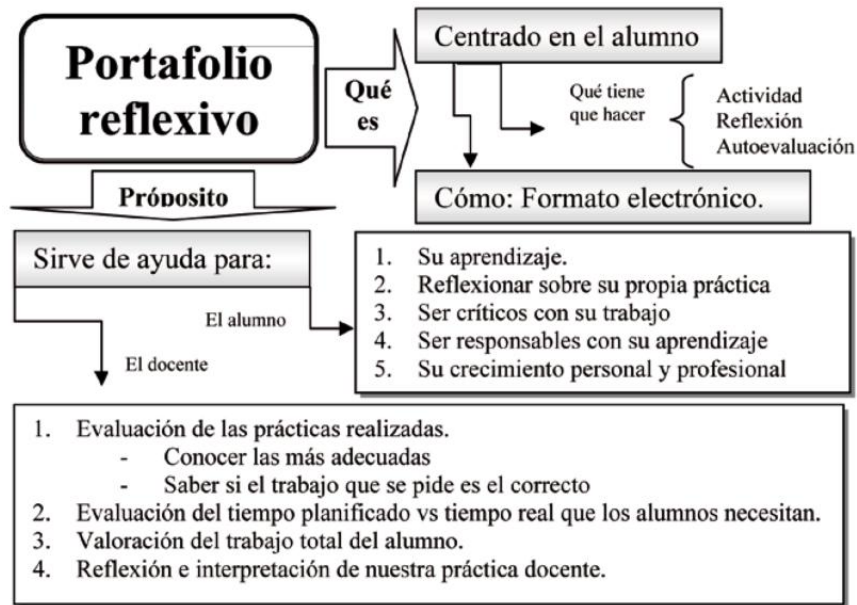

Figura 1. Portafoli reflexiu⁴

D'aquesta manera, tal i com diuen Elena Barberà i Elena de Martín (2009) basant-se en Coll *et al* i en Novak, “las líneas pedagógicas a seguir deberán orientarse a ayudar al alumno a que se responsabilice de su propio aprendizaje, proporcionándole pautas para que reflexione y se autoevalúe, es decir, que adquiera autonomía e independencia en su formación” (Barberà, de Martín 2009, 32). És a dir, aquest aprenentatge de l'alumne no serà memorístic i sense sentit sinó que, utilitzant el terme d'Ausubel (1983), serà un aprenentatge significatiu i per tant amb rellevància per l'estudiant, ja que aquest ho interioritza i assimila gràcies a la reflexió feta al e-portafoli.

Per tal de facilitar aquesta avaluació, Elena Barberà i Elena de Martín (2009) proposen les rúbriques i les tutories, ja que “favorecerán y conducirán a la mejora progresiva, positiva y ascendente del proceso de enseñanza y aprendizaje” (Barberà i de Martín, 2009, 39).

⁴ <http://revistas.um.es/educatio/article/viewFile/720/750>

Elena Barberà i Elena de Martin (2009) ens presenten una sèrie d'avantatges que presenta l'elaboració d'un e-portafoli, basant-se en Jafari y Kaufman (2006). Les autores ens diuen que l'e-portafoli:

- Permet fer una reflexió, controlar i arxivar de manera organitzada les evidències i proves del desenvolupament tant personal com professional.
- Permet la projecció de fites
- Fa una selecció de la qualitat i de la quantitat d'informació per després aplicar-ho al coneixement
- Desenvolupa la persona de manera cognitiva, metacognitiva i actitudinal
- Anul·la gairebé tot l'aprenentatge memorístic
- Evidencia diversos nivells d'actuacions i fites aconseguides integrades dins un context
- Els estudiants s'impliquen en el procés formatiu
- Fomenta aspectes com la propietat del coneixement, la responsabilitat i l'autonomia de l'aprenentatge
- Les evidències es dirigeixen a la seva audiència
- És un aspecte positiu davant la demanda de feina
- És promotor de la integració social així com de l'aprenentatge. (Barberà i de Martin, 2009)

A més a més, basant-se en la Universitat Miguel Hernández (2006), afegixen que l'elaboració de l'e-portafoli:

- Permet una avaluació continua del procés d'aprenentatge
- Implica una cooperació entre el professor i l'alumne tant en l'organització i desenvolupament de la tasca així com la cooperació i el compartir amb els companys i altres professors.
- Fomenta l'autonomia de l'alumne així com el pensament reflexiu i crític
- Avança els criteris d'avaluació de l'alumnat (Barberà i de Martin, 2009).

Per tal d'acomplir-se aquestes avantatges, l'e-portafoli no pot ser ni una autobiografia, ni una col·lecció sense sentit d'artefactes i treballs sense reflexió ni criteri de selecció.

En quant a les avantatges pel fet que sigui digital, podem esmentar que ajuda a la protecció i conservació del medi ambient en el sentit que no utilitza el paper com a principal suport, és una eina molt portàtil i de fàcil edició que permet una presentació molt visual i atractiva,

permet una àmplia varietat i capacitat d'arxius i artefactes, es pot actualitzar fàcilment i et permet fer un pla d'estudi *online* que trenca els inconvenients del temps i de l'espai ja que té una fàcil connexió i accés des de diferents dispositius (ordenadors, mòbils, etc.) (Barberà i de Martin, 2009).

D'aquesta manera, tal i com expressa Barret (2009), l'e-portafoli permet reflexionar sobre l'aprenentatge passat, el present i les fites del futur, és a dir, "aprenentatge al llarg de la vida".

Per tant, podem observar com la realització d'un e-portafoli d'aprenentatge té nombrosos beneficis i avantatges tant per l'alumne com per al docent. No obstant això, també presenta una sèrie d'inconvenients com ara la por de l'alumne i falta de seguretat de no fer-ho bé, ja que suposa una posterior publicació on tothom pot veure el teu treball, requeriment de molt de temps tant per la reflexió de l'alumne com per al posterior *feedback* i avaluació del professor, l'alt grau d'implicació de l'alumne A més a més, si s'utilitza amb una metodologia tradicional no té cap valor. (Universitat Miguel Hernández, 2006)

En quant a la tipologia d'e-portafoli en podem trobar diferents catalogacions, ja que els autors utilitzen diferents criteris per tal de fer aquesta classificació. No obstant això, moltes vegades es complementen unes amb les altres, de manera que no són contraposades ni excloents.

Per una banda, Elena Barberà i Elena de Martin (2009) fan la següent classificació:

1- Segons la finalitat:

- Producte:
 - o Resultat de treballs professionals o acadèmics amb e-portafolis acreditatius (avaluació summativa)
- Procés:
 - o Reflexius sobre el desenvolupament o aprenentatge (avaluació formativa)

2- Segons l'emissor:

- Personal
- Col·lectiu: organització social, comercial, política, etc.

3- Segons l'audiència:

- Confidencial
- Públic

4- Segons el contingut

- Especialitat professional
- Disciplines acadèmiques
- Temes específics

5- Segons el suport tecnològic

- Software
- Arxius: CD-Rom, DVD, aplicació virtual
- Formats: text, imatges, vídeos, mp3 i wav.

Segons la finalitat, trobem l'e-portafoli de procés o de presentació o producte. El de procés és aquell on es van posant els diferents artefactes i treballs amb la respectiva reflexió, i per tant, va mostrant la formació i els aprenentatges de l'estudiant així com la seva evolució (lingüística, reflexiva, tecnològica, etc.) mentre que el e-portafoli de presentació o de producte és aquell que mostra tot el treball realitzat amb els respectius aprenentatges d'una manera visual i atractiva. És per aquest motiu que segons la finalitat de l'e-portafoli, si es de procés o de presentació, una eina serà més apropiada que una altra.

Per exemple, l'elaboració d'un bloc (o Edublog) és útil pel primer (el de procés), ja que permet organitzar la informació i els aprenentatges de manera cronològica i ordenada. Però, si volem fer un e-portafoli de presentació aquest no seria adequat ja que no permet una visió completa dels aprenentatges, sinó que s'hauria d'utilitzar una altra eina, un altre format més adient per la seva finalitat, com ara una *wiki* o una *sites*, un mapa conceptual (*Cmap tools*), un Mahara (<https://mahara.org/>, una aplicació web d'e-portafoli i de xarxes de connexió social de codi obert), que permeti mostrar una visió global de tot l'e-portafoli de procés, enllaçant continguts i aprenentatges així com vincular les diferents evidències (com per exemple: <https://sites.google.com/site/portfolioalumne1/home>, <https://sites.google.com/site/portafoliplantilla/>)

Segons l'emissor, l'e-portafoli pot ser individual o col·lectiu. Novament, les diferents eines i formats en que podem realitzar un e-portafoli variaran segons aquest criteri, encara que, gràcies a la globalitat i facilitat de les eines digitals i tecnològiques, molts d'aquestes eines permeten diferents autories (o si és col·lectiu, compartir un mateix usuari). Així doncs, un e-portafoli individual recull diferents temàtiques segons la persona, entre les quals podem destacar l'acadèmic i professional, evolució i maduració personal, familiar, filosofia de vida i

hàbits, viatges i altres temes d'interès, aficions, diari personal (Barberà i de Martín, 2009,55). En aquestos és més fàcil trobar reflexions i opinions ja que suposa la publicació d'elements i/o moments significatius per a la persona. Per altra banda, els col·lectius s'utilitzen més com a exposició i catàleg d'algunes empreses o com a punts d'accés a la ciutadania per permisos, subvencions, accessos, documentacions i altres tràmits administratius.

Segons l'audiència, un e-portafoli pot ser públic o privat. En el cas que sigui privat, l'autor només permet la visualització d'usuaris específics mentre que en el públic, l'autor o autors donen l'opció a que l'audiència sigui més general i per tant, han de tenir en compte aspectes com el format, l'accessibilitat, l'operativitat, el contingut, la presentació, l'estil de redacció entre d'altres (Barberà i de Martín, 2009, 57). A més a més, degut a la seva audiència, ha de ser atractiu per tal de fomentar tant la visita com la retroalimentació i el compartir, resultant interessant pels lectors i captant la seva atenció.

Segons el contingut, l'e-portafoli pot ser professional, de disciplines acadèmiques o de temes específics. Al primer, l'e-portafoli professional, es mostren continguts relacionats amb la professió segons com estiguin exposats, donant més importància i rellevància al procés o al producte, es classifiquen en: e-portafolis de desenvolupament professional (*professional development portfolio*), presentació del currículum (*resume portfolio*) o mostra dels millors treballs (*showcase portfolio*) (Barberà i de Martín, 2009, 59). Per altra banda, l'e-portafoli acadèmic respon a una mostra dels aprenentatges i reflexions realitzats sobre un àrea concreta, tenint l'alumne el protagonisme d'aquest i no el professor i que adquireix, al final de l'àrea, les competències i objectius establerts pel professor. Aquests són òptims per la realització d'àrees pràctiques. Però, aquests tipus d'e-portafoli no sempre es delimiten a un àrea en concret sinó que busquen una interdisciplinarietat relacionant i connectant les diferents àrees d'aprenentatges de l'alumne, de manera que aquest pugui desenvolupar-se integralment així com ampliar el seu PLE (*Personal Learning Environment*). Finalment, l'e-portafoli temàtic té continguts molt específics i poden ser menys formals que els professionals o acadèmics.

Segons el suport tecnològic, l'e-portafoli pot realitzar-se a través de *software*, arxius i formats. El software, tant com a sistema (memòria, discs, impressores, pantalles, eclats, sistemes operatius, controladors, eines, etc.) com d'aplicació (aplicacions ofimàtiques, software educatiu, bases de dades, etc.), i el nivell d'ús i de competència de l'usuari farà del seu ús una major interactivitat i riquesa d'eines que permetrà a l'usuari fer un e-portafoli més

Per altra banda, Domingo Gallego, María Luz Cacheiro i Ana M^aMartín i Wilmer Angel (2009) classifiquen l'e-portafoli en quatre tipologies: e-portafoli d'evaluació, e-portafoli d'aprenentatge, e-portafoli de demostració de les millors pràctiques i e-portafoli de transició. El primer valora diferents criteris i objectius específics per l'obtenció d'un treball o d'una titulació. El segon està enfocad als objectius d'aprenentatge acompanyats de reflexions i autoavaluacions per part de l'alumne i del professor. El tercer és la presentació d'informacions i assoliments a un públic en concret. Finalment, el quart tipus és l'e-portafoli on s'aporten evidències i registres en moments de transició o durant el pas per diferents nivells acadèmics.

Una segona classificació que fan aquestos autors és: e-portafoli de presentació docent, e-portafoli d'aprenentatge de l'estudiant i l'e-portafoli reflexiu del professor, en el que trobem apartats com introducció, punt de partida, objectius, repertori de mostres i visió global.

No obstant això, aquest tipus d'e-portafoli es poden combinar, tal i com pretén Barret (2010), ja que uns ens porten a altres. A continuació es pot observar l'esquema resum de Barret dels dos extrems de l'e-portafoli, en el que proposa un equilibri entre les diferents possibilitats d'ús de l'e-portafoli:

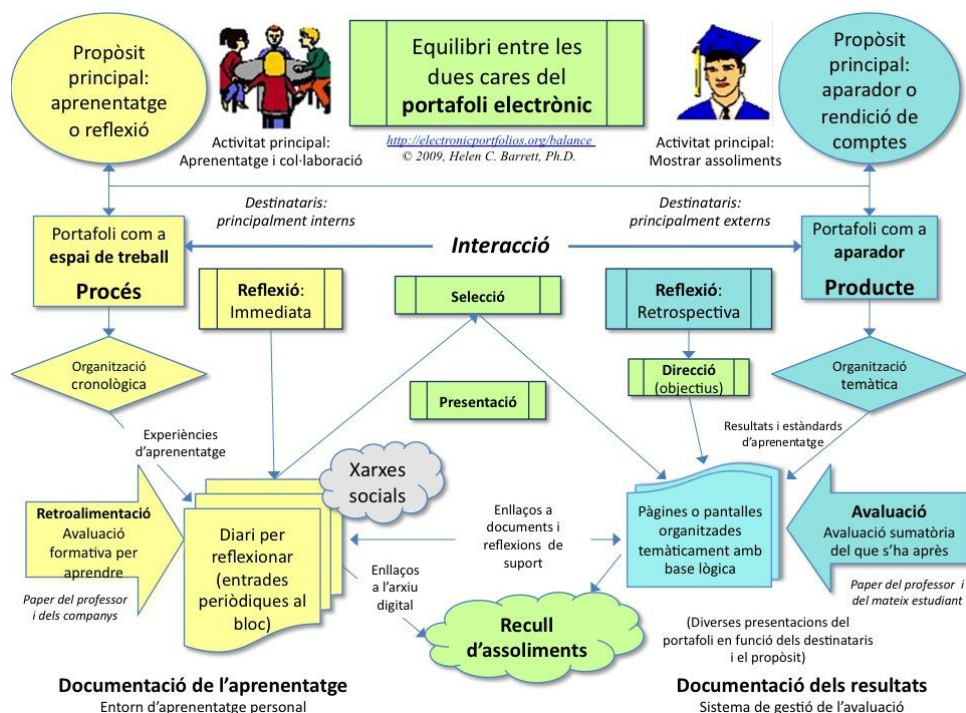

Figura 3. Equilibri de les dues cares de l'e-portafoli⁶

⁶ <http://eft.educom.pt/index.php/eft/article/viewFile/161/102>

Però, què suposa realment l'elaboració d'un e-portafoli? Per tal de realitzar un bon e-portafoli, diferents autors han desenvolupat unes passes o fases necessàries per a la creació d'aquest, així com la descripció de la implicació dels diferents participants en aquesta metodologia.

Veiem alguns exemples:

Al WikiEducator trobem el següent esquema en el que tot està connectat i es va recolzant unes fases amb les altres, possibilitant la revisió de les fases així com la seva modificació:

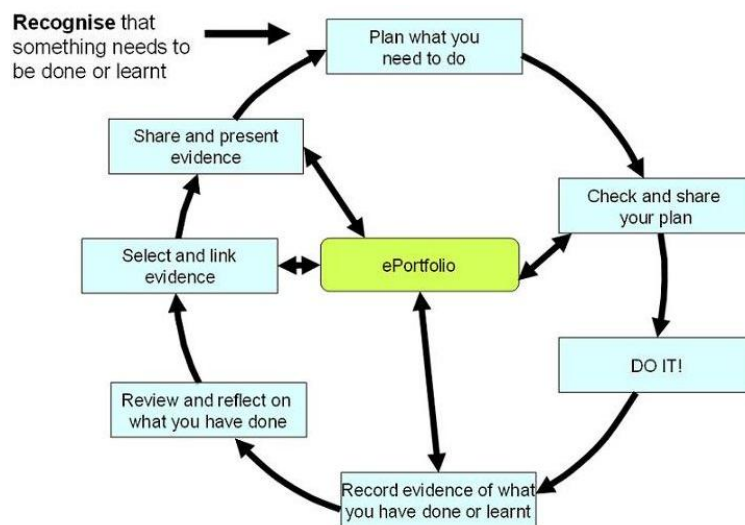

Figura 1 Elaboració e-portafoli⁷

I a l'XTEC trobem adaptació de Sònia Guilana:

Figura 2 Adaptació elaboració e-portafoli⁸

⁷ http://wikieducator.org/EPortfolio_process

Per Elena Barberà, Guillermo Bautista, Anna Espasa i Teresa Guasch (2006), l'estructura d'un e-portafoli passaria per tres fases: la presentació i índex del e-portafoli, la aportació d'evidències (mitjançant la recollida d'informació, selecció, reflexió i la posterior publicació) i la valoració general de l'e-portafoli.

De manera similar, en altra ocasió, Barberà (2009) estructura l'eportafoli en: índex, presentació, desenvolupament i clausura. Així mateix, l'apartat del desenvolupament el divideix en preparació del context, recopilació de materials, selecció de materials o evidències, reflexió, interconnexió, projecció i publicació.

Entre els diferents termes que utilitzen els autors per referir-se a aspectes o punts claus de l'estructura d'un e-portafoli podem apreciar mots com ara: col·leccionar, seleccionar, reflexió, compartir, planificació, avaluació.

Finalment, en quant a l'avaluació de l'e-portafoli, Barberà i de Martin (2009) ens proposen diferents aspectes sobre com i què avaluar:

- Conèixer tant el procés com el progrés dels estudiants durant el seu aprenentatge així com les ajudes del professor.
- Afavorir una avaluació del procés, de manera que sigui progressiva i extensiva en el temps i no puntual.
- Aconseguir una major implicació dels estudiants gràcies a l'autoavaluació.
- Mostrar els diferents nivells de competències així com el grau d'aprofundiment d'aquestes.
- Relacionar les competències amb els coneixements i matèries d'estudi
- Promoure una avaluació més individual
- Diversificació dels materials d'aprenentatge

I com es duu a terme aquesta avaluació? Com ja he dit anteriorment, per tal de poder dur a terme aquest procés, els autors proposen la creació de rúbriques d'avaluació (avaluen les diferents competències, en quant al seu grau d'assoliment) i les tutories.

⁸ <http://www.xtec.cat/web/recursos/tecinformacio/portafolis>

A continuació podem observar l'exemple de la rúbrica utilitzada a la nostra universitat per tal d'avaluar l'ep-portafoli:

RÚBRICA DE L'EPORTAFOLI (VALIDADA PER EXPERTS- VERSIÓ DEFINITIVA)

ASPECTE	INSUFICIENT (0 punts)	PASSABLE (1 punt)	BÉ (2 punts)	MOLT BÉ (3 punts)	PUNTUACIÓ
Presentació	No hi ha presentació.	La presentació és superficial i anecdòtica: es limita a presentar-se i descriure el context de l'aprenentatge que s'inicia.	La presentació ofereix una visió personal dels motius de l'inici de l'eportafoli.	La presentació ofereix una visió personal i autèntica dels motius de l'inici de l'eportafoli: es planteja el punt de partida i els objectius a assolir en el nou aprenentatge. Valora la necessitat de canvi en el marc del seu aprenentatge.	
Desenvolupament	No té tot el contingut mínim sol·licitat a l'assignatura (número d'evidències, artefactes realitzats etc.).	Cobreix el contingut mínim sol·licitat a l'assignatura. S'admeten algunes errades en el reconeixement d'autoria en els artefactes aliens que s'inclouen en les evidències.	Cobreix el contingut mínim sol·licitat a l'assignatura. Es respecta el principi d'autoria en els artefactes aliens que s'inclouen en les evidències. S'admeten errades de relació entre els continguts de l'eportafoli i la seva finalitat.	Cobreix tot el contingut sol·licitat a l'assignatura i s'aporten altres continguts per iniciativa personal. Es respecta el principi d'autoria en els artefactes aliens que s'inclouen en les evidències. No hi ha errades de relació entre els continguts de l'eportafoli i la seva finalitat. Més del 75% de les evidències inclouen artefactes aliens que documenten, amplien i profunditzen en el contingut.	
Conclusió	No s'ha realitzat la conclusió.	La conclusió és superficial i poc argumentada.	La conclusió inclou una anàlisi sobre l'inici, el procés i el resultat final de l'aprenentatge. Inclou artefactes propis que mostren les relacions entre les evidències documentades de l'aprenentatge.	La conclusió ofereix una visió autèntica i íntegra del procés realitzat i l'aprenentatge assolit. Inclou artefactes propis que mostren les relacions entre les evidències documentades de l'aprenentatge. Contempla noves fites i estableix com aconseguir-les marcant una nova temporalització i una nova via d'investigació. Es capaç de valorar el canvi assolit des de l'inici de l'aprenentatge.	

Taula 1. Rúbrica avaluació e-portafoli UIB

ASPECTE	INSUFICIENT (0 punts)	PASSABLE (1 punt)	BÉ (2 punts)	MOLT BÉ (3 punts)	PUNTUACIÓ
Artefacte	No hi ha artefactes propis.	Hi ha artefactes propis que documenten, amplien i profunditzen en el contingut. S'admet la possibilitat que els artefactes propis no hagin estat construïts amb recursos sota llicència Creative Commons ni amb material propi.	Hi ha artefactes propis que documenten, amplien i profunditzen en el contingut. Els artefactes propis han estat construïts amb recursos sota llicència Creative Commons o amb material propi. S'admet que hi pugui haver errades de relació entre el contingut de les evidències i els artefactes.	Hi ha artefactes propis que documenten, amplien i profunditzen en el contingut. Els artefactes es poden visualitzar correctament i han estat construïts amb recursos sota llicència Creative Commons o amb material propi. No hi ha errades de relació entre el contingut de les evidències i els artefactes. Més del 50% de les evidències inclouen artefactes propis. Hi ha varietat d'artefactes, segons les eines, les funcions i els agents promotors.	
Reflexió	No hi ha reflexió o només es cita l'artefacte.	Les reflexions es basen en la descripció d'emocions durant l'aprenentatge i respecte del resultat assolit, o en la descripció de la pròpia activitat. Reflexió sobre la nova informació des de les pròpies assumpcions.	Les reflexions descriuen la pròpia activitat així com les emocions. Les reflexions analitzen i valoren l'aprenentatge realitzat. Estableixen comparacions amb situacions anàlogues. Les reflexions mostren la capacitat crítica sobre les pròpies assumpcions.	Les reflexions descriuen la pròpia activitat, així com les emocions. També analitzen i valoren l'aprenentatge realitzat, establint comparacions amb situacions anàlogues. Les reflexions estableixen relacions amb aprenentatge anteriors i en plantegen de futurs. Les reflexions mostren la necessitat de canvi o el canvi consumat en les assumpcions de l'aprenent.	
Competència comunicativa	Comunica les idees amb mancances de cohesió i coherència que dificulten la comprensió del missatge. Hi ha errades d'ortografia i sintaxi.	Comunica les idees amb claredat malgrat hi hagi alguna mancança. Hi ha alguna errada d'ortografia i sintaxi. Ús inadequat del vocabulari específic.	Comunica les idees amb correcció. Sense errades de sintaxi i ortografia. Ús adequat del vocabulari específic. Hipertext amb vincles a llocs externs que tenen una relació significativa.	Comunica les idees amb èxit de manera coherent i cohesionada. Sense errades de sintaxi i ortografia. Ampli vocabulari específic. Hipertext amb vincles significatius a llocs externs i interns. L'eportafoli és un text complex més que la suma de textos individuals.	

Taula 2. Rúbrica avaluació e-portafoli UIB

ASPECTE	INSUFICIENT (0 punts)	PASSABLE (1 punt)	BÉ (2 punts)	MOLT BÉ (3 punts)	PUNTUACIÓ
Tecnologia	L'ús de la tecnologia no aporta elements d'organització de l'eportafoli (índex, etiquetes, navegació interna). L'ús de la tecnologia no aporta res a la personalització de l'eportafoli per a la representació de la pròpia identitat.	Hi ha una mínima organització del contingut (índex). Hi ha una mínima representació de la pròpia identitat a través de l'ús de la tecnologia.	Hi ha elements d'organització del contingut com índex i etiquetes. Facilitat per a la navegació interna. L'ús de la tecnologia i la diversitat d'eines aporten un valor afegit a la construcció de la identitat de l'aprenent. La tecnologia també aporta autenticitat a la representació de l'aprenent.	Hi ha elements d'organització del contingut com índex i etiquetes. Facilitat per a la navegació interna. L'ús de la tecnologia i la diversitat d'eines aporten un valor afegit a la construcció de la identitat de l'aprenent i a la seva representació autèntica.. El <i>networking</i> a través de l'ús d'una gran diversitat d'eines promou la col·laboració entre l'aprenent i l'audiència de l'eportafoli.	
PUNTUACIÓ TOTAL					___ / 21

Taula 3. Rúbrica avaluació e-portafoli UIB

6.2 Objectius de l'e-portafoli

Per tant, els objectius de l'e-portafoli són:

- Desenvolupar la identitat professional
- Documentar i reflexionar sobre el propi aprenentatge
- Capacitat per prendre decisions
- Ampliar el PLE
- Adquirir el gust per les noves tecnologies així com la tècnica per emprar-les
- Fomentar l'autonomia de l'alumne així com el pensament reflexiu i crític
- Controlar i arxivar de manera organitzada les evidències i proves del desenvolupament tant personal com professional.
- Projectar fites
- Aprendre a fer una selecció de la qualitat i de la quantitat d'informació
- Implicar-se en el procés formatiu
- Promoure la integració social

6.3 La meva experiència

Quan vaig començar la carrera de Grau d'Educació Infantil, la nostra tutora, Gemma Tur, ens va presentar el que, en aquells moments, era una nova metodologia i manera de documentar l'aprenentatge a la nostra universitat. D'aquesta manera, ens va proposar d'anar construint un e-portafoli d'aprenentatge, on reflectir el nostre procés durant els quatre anys d'estudi que començàvem. Per tal de dur a terme aquest e-portafoli, la nostra tutora ens va iniciar en l'eina *blogger*, ja que és una eina web 2.0 d'ús senzill, permet organitzar de manera clara i

cronològica els diferents aprenentatges i experiències i permet compartir ràpidament a la xarxa.

D'aquesta manera, ens vam embarcar en aquesta proposta metodològica, modificant-la durant els anys segons les noves idees que anaven sorgint (com la manera d'etiquetar, l'organització dels anys i de les assignatures, etc.).

Així doncs, durant la carrera he anat fent diferents blocs, un per any. Però no només un per any, sinó que també he fet alguns exclusius per assignatura dins dels blocs de cada any, ja que aquesta ho requeria, així com un de principal que enllaça amb els altres blocs i en el que he anat posant les reflexions i avaluacions de cada any, de manera que es pot observar ràpidament la meva evolució de cada any.

En aquest esquema es pot visualitzar aquesta organització d'una manera més clara:

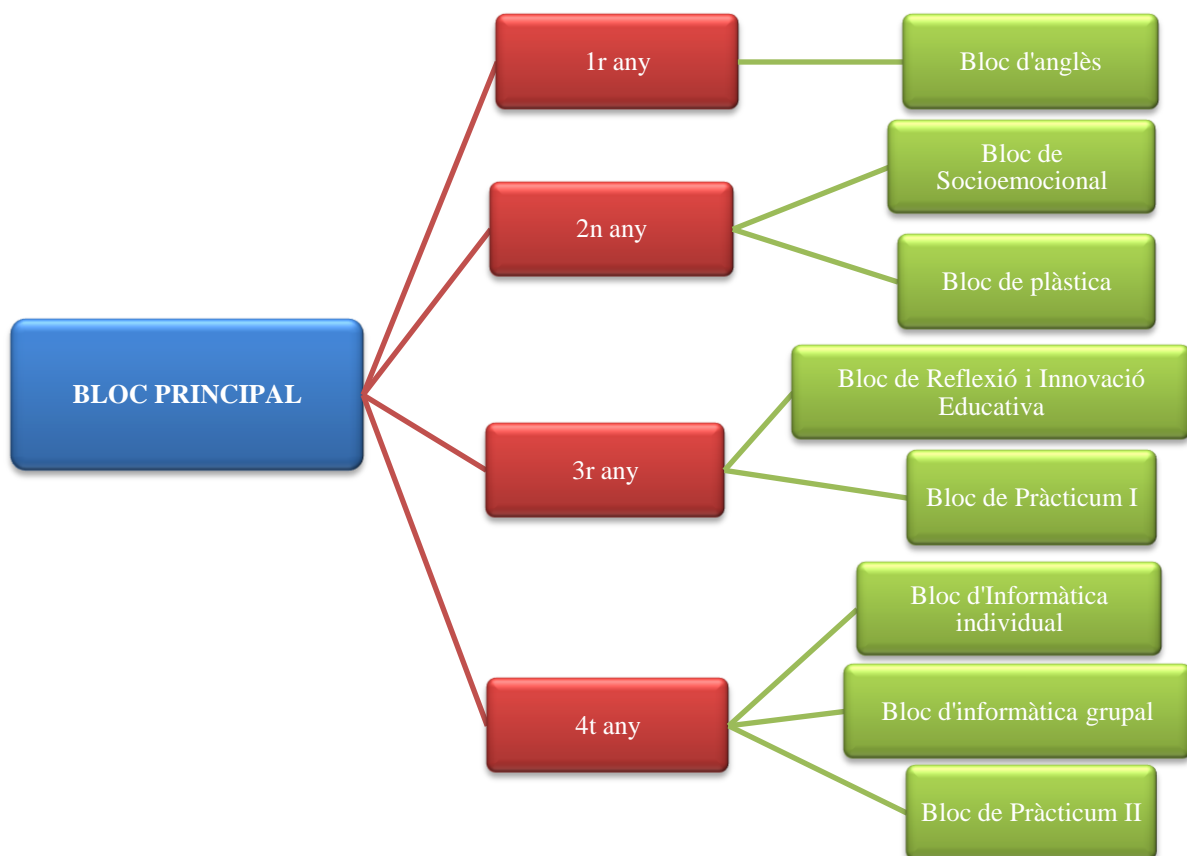

Figura 3. Els meus blocs

Per tant, durant la carrera he fet 13 blocs, relacionats sempre entre ells i enllaçats. A més a més, he fet dos blocs més opcionals de recursos musicals d'anglès i altres dos opcionals de manera grupal per tal d'exposar diferents treballs:

Principal: <http://portafolidestudisdemartacv.blogspot.com.es/>

Primer: <http://primeranyeducaciomarta.blogspot.com.es/>

22033 Llengua Anglesa: aspectes formals i comunicatius/ 22035 Llengua i cultura anglesa:

<http://myenglishblog-marta.blogspot.com.es/>

Segon: <http://segonanyeducaciomarta.blogspot.com.es/>

22013 Educació Artística i Estètica. Fonaments de l'Art Plàstic i Visual.

<http://plasticamartagedi.blogspot.com.es/>

22015 Desenvolupament Psicomotor en la Primera Infància

<http://gedieducacioemocionalmarta.blogspot.com.es/>

Tercer: <http://terceranyeducaciomarta.blogspot.com.es/>

22023 Reflexió i Innovació Educativa

<http://reflexioinnovaciomartacv.blogspot.com.es/>

22024 Pràcticum I (0-3)

<http://practicum1martacv.blogspot.com.es/>

Quart <http://quartanyeducaciomarta.blogspot.com.es/>

22025 Mitjans i Recursos Tecnològics en el procés d'E-A en la Primera Infància

<http://22025martacv.blogspot.com.es/>

22025 Bloc grupal nisoma

<http://22025nisoma.blogspot.com.es/>

22030 Pràcticum II (3-6)

<http://practicum2martacv.blogspot.com.es/?zx=467b78b653fd55d5>

Opcionals

Recursos d'anglès

<http://englishsongsmarta.blogspot.com.es/>

<http://magicenglishmarta.blogspot.com.es/>

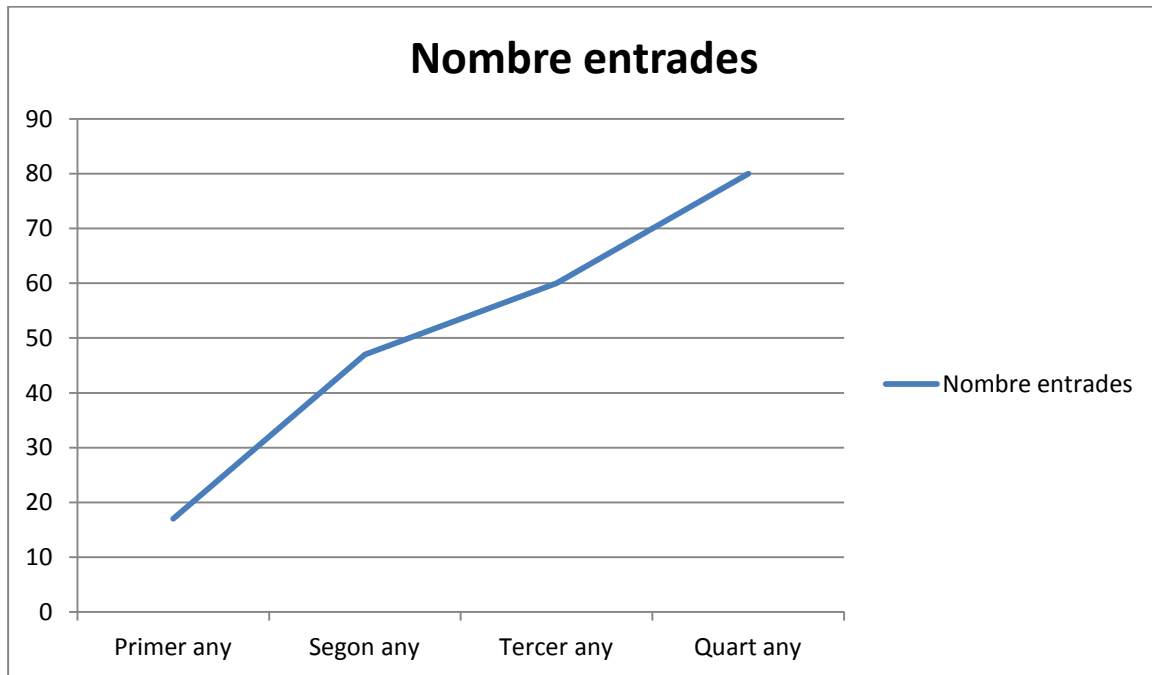
22012 Observació i Documentació:

<http://projectedobservaciogrupe4.blogspot.com.es/?zx=daf39dad299cf188>

22009 Estratègies d'Intervenció Educativa en la Primera Infància I:

<http://projectedemilloragrupe4.blogspot.com.es/?zx=ceb306b2809216fd>

Com podeu observar al següent gràfic, durant aquest any el nombre d'entrades ha anat augmentant significativament. Al primer any vaig fer 17 entrades (més 52 de manera opcional als blocs de recursos musicals d'anglès), al segon 47 entrades, al tercer 60 i finalment, el darrer any de carrera en vaig fer 80. La suma total d'aquestes entrades, més les entrades del bloc principal de la carrera fan un total de 211 entrades.

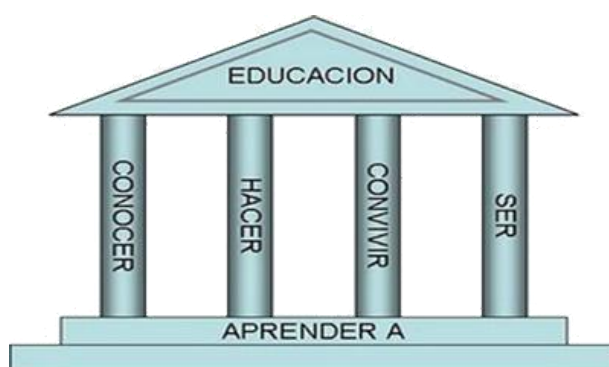
Gràfic 1. Evolució nombre d'entrades

Per altra banda, he de puntualitzar que el descobriment i coneixement de l'eina *blogger* per tal d'anar mostrant els aprenentatges i experiències d'un mateix em va fer reflexionar i dur-ho a la pràctica al meu àmbit privat i personal, de manera que vaig començar un bloc personal amb les meves experiències en diferents àmbits. A més a més, la meva recomanació va fer que persones properes a jo també descobriessin aquesta eina d'ús senzill per tal de fer els seus propis blocs.

6.4 Competències professionals adquirides

Segons Delors (1996), al segle XXI hi ha canvis a nivell tecnològic, de la informació, de la societat, i, per tant, de l'educació. Aquesta, ens diu l'autor, "ha de proporcionar las cartas náuticas de un mundo complejo y en perpetua agitación y, al mismo tiempo, la brújula para poder navegar por él" (Delors, 1996, 47).

Per tal d'aconseguir aquesta educació i aprenentatge de qualitat, l'autor exposa quatre pilars de l'educació i de l'aprenentatge: aprendre a conèixer, aprendre a fer, aprendre a conviure i aprendre a ser (Delors, 1996).

Il·lustració 1. Els quatre pilars de l'educació⁹

Així doncs, aprendre a conèixer vol expressar l'adquisició de les eines necessàries per a la comprensió, la qual cosa suposa aprendre a aprendre, és a dir, desenvolupar l'atenció, la memòria i el pensament. Aquesta formació és continua i no acaba mai, ja que anem aprenent de les diferents experiències quotidianes. Aquesta capacitat suposa una combinació d'un coneixement global i general i d'un coneixement més específic (especialització).

El segon pilar, aprendre a fer, vol referir-se a la capacitat d'influir en el propi ambient i l'entorn. L'alumne no ha de quedar-se els coneixements "teòrics" sinó que ha de saber posar-los en pràctica. D'aquesta manera, aprendre a fer permetrà a l'alumne no només a fer un treball sinó a ser capaç de realitzar qualsevol treball en diferents ambients i treballar en equip.

En quant a la tercera base de l'educació, aprendre a conviure, és aquella capacitat per poder col·laborar, cooperar i participar amb els altres en les diferents activitats. Delors concep aquest pilar com indispensable per la formació de persones, ja que vivim en un món violent i

⁹ <http://www.sanjuan.edu.uy/web/index.php/comunicados-de-primaria/147-competencias-para-la-vida>

és a l'escola, i a casa, on s'ha de conscienciar als infants del valor de la vida, de la pau, de la llibertat, de la diversitat. I per poder conèixer als altres i reconèixer-los com a persones, primer un s'ha de descobrir a ell mateix.

Finalment, aprendre a ser és un procés que recull les tres bases anteriors. Aquesta competència implica un desenvolupament integral i global de la persona: cos i ment, intel·ligència, sensibilitat, sentit estètic, responsabilitat individual, espiritualitat (Delors, 1996).

Així doncs, ara vull mostrar la meva adquisició de les tres competències, basades en els quatre pilars de Delors (1996), que al pla d'estudis de Grau d'Educació Infantil de la UIB un mestre ha d'adquirir i ha d'haver desenvolupat al llarg de la carrera: saber ser (competències personals-relacionals), saber (competències acadèmico-disciplinars) i saber fer (competències professionals)¹⁰. Vull aclarir que aquesta adquisició no és completa, sinó que és una base, un desenvolupament mínim de les diferents competències, ja que l'aprenentatge no acaba mai de completar-se, perquè això voldria dir que un ja no ha de millorar.

Saber ser (competències personals-relacionals)

Sens dubte, aquesta competència és una de les competències més importants per un bon desenvolupament, no sols com a mestra sinó com a persona. Però no és fàcil de desenvolupar i d'adquirir. Ans al contrari, és una de les més difícils. Durant molt de temps ha estat oblidada a les escoles però poc a poc va sorgint i prenent força a l'educació, ja que és la nostra base com a persones i no la podem separar de nosaltres.

És per aquest motiu que, després d'aquests quatre anys de carrera, penso que he pogut anar creant i formant la meua capacitat per desenvolupar un autoconcepte professional positiu i ajustat, prenent consciència, a poc a poc, de les meves capacitats i limitacions. Així doncs, a l'**evidència 1**¹¹, podem observar al treball "Va de mestres" aquest autoconcepte és casi utòpic, amb afirmacions molt generals, així com la imatge de la infància i de l'educació. Però a mesura que vaig estudiant i aprenent, així com madurant, podem observar com cada vegada més aquest autoconcepte va canviant, **evidència 2**¹² fins ser del tot ajustat a la realitat amb

¹⁰ Plan de estudios de título de Grado en Educación Infantil. UIB. Pàg. 14,15

¹¹ Evidència 1: <http://primeranyeducaciomarta.blogspot.com.es/2010/01/va-de-mestres.html>

¹² Evidència 2: <http://segonanyeducaciomarta.blogspot.com.es/2010/12/normal-0-21-false-false-false.html>

aquesta consciència de les meves capacitats (**evidència 3**¹³) però també de les meves limitacions, les meves pors i aspectes a millorar, **evidència 4**¹⁴, **evidència 5**¹⁵ i **evidència 6**¹⁶.

En aquest camí per *aprendre a ser*, he fomentat la convivència i la resolució pacífica de conflictes, com podem observar a l'**evidència 7**¹⁷. A l'**evidència 8**¹⁸ exposo una experiència sobre la necessitat de parlar els conflictes i de la mediació; l'**evidència 9**¹⁹ i l'**evidència 10**²⁰, promovent valors educatius en defensa de la igualtat i la cultura de pau. Aquesta implicació cada vegada ha estat major, segons anava interioritzant més la seva importància i rellevància a l'àmbit infantil. Són els infants els que han de començar aquesta cultura de pau des de petits de manera que quan creixin la tinguin com un valor vital. És molt important cultivar-la i transmetre-la als infants ja que ells són els futurs ciutadans de la nostra societat i com a tals, han de saber viure i conviure sempre amb respecte als altres així com a un mateix. A les evidències mostrades també podem veure un canvi significatiu en la manera de presentar i de reflexionar sobre aquest aspecte, ja que a la primera evidència mostrada observem que, encara que l'artefacte promou aquesta convivència, l'entrada no està acompanyada d'una reflexió profunda com, per exemple, a l'evidència del segon curs en la que hi ha un anàlisi reflexiu²¹.

Altra capacitat que he anat fomentant és la d'adquirir estratègies pel treball col·laboratiu, desenvolupant actituds de respecte a la pluralitat de perspectives, el contrast d'opinions i el respecte a la diversitat. En aquests anys he treballat molt en grup i això sempre suposa diferents opinions i plantejaments sobre un mateix tema. I durant aquests treballs, gairebé tots amb el mateix grup de feina, ha hagut debats, votacions, opinions molt contrastades però que sempre hem resolt amb molt de respecte per totes les opinions i acceptant la diversitat, intentant fer una barreja de les diferents idees aportades, com podem observar a l'**evidència 11**²² on exposo que per a la realització d'un treball vam haver de posar-nos d'acord en diferents aspectes com la manera de tractar el tema (altes capacitats), la dinàmica a fer, els punts del treball, etc. A més a més, gràcies als treballs en grup he après que dins un grup

¹³ Evidència 3: <http://reflexioinnovaciomartacv.blogspot.com.es/2012/03/primera-setmana.html>

¹⁴ Evidència 4: http://reflexioinnovaciomartacv.blogspot.com.es/2012/02/primera-setmana_23.html

¹⁵ Evidència 5: http://reflexioinnovaciomartacv.blogspot.com.es/2012/05/sisena-setmana_03.html

¹⁶ Evidència 6: <http://practicum2martacv.blogspot.com.es/2013/02/autoconcepte-professional.html>

¹⁷ Evidència 7: <http://primeranyeducaciomarta.blogspot.com.es/2010/06/les-paraules-dolces.html>

¹⁸ Evidència 8: <http://gedieducacioemocionalmarta.blogspot.com.es/2011/06/tenim-recursos.html>

¹⁹ Evidència 9: <http://practicum1martacv.blogspot.com.es/2012/04/ens-socialitzem.html>

²⁰ Evidència 10: <http://practicum2martacv.blogspot.com.es/2013/04/faunes-setmanes-na-nieves-i-jo-les-dos.html>

²¹ Fa referència a l'evidència 8 <http://practicum2martacv.blogspot.com.es/2013/04/faunes-setmanes-na-nieves-i-jo-les-dos.html>

²² Evidència 11: <http://terceranyeducaciomarta.blogspot.com.es/2012/02/altes-capacitats-veritats-i-falsos.html>

cadascú té la seva funció: un escriu i redacta molt bé, un altre té les idees molt clares, altre té facilitat d'eines, etc. aportant cadascú el seu treball i les seves aptituds de la manera que millor sap. Però no només he pogut desenvolupar aquesta capacitat de treball col·laboratiu amb companyes de la carrera sinó que durant les pràctiques l'he pogut dur a terme amb les diferents tutores, avenint-me molt bé amb elles i aconseguint uns bons resultats (**evidència 12**²³).

Finalment, crec que també he treballat la capacitat per mantenir una actitud ètica docent així com la promoció d'una imatge digna de la infància i de respecte als drets dels infants, com podem observar a l'**evidència 13**²⁴. Aquesta capacitat ha anat evolucionat i ho podem comprovar fent una comparació amb una altra entrada del bloc de primer, on vaig posar la mateixa referència (el documental *Pensant en els altres*) però en la que no vaig fer cap reflexió, sinó que només vaig posar l'enllaç (**evidència 14**²⁵). Seguint amb les evidències de la meua capacitat d'una actitud ètica docent i una imatge digna de l'infant, vull mostrar del bloc de segon, l'**evidència 15**²⁶, l' **evidència 16**²⁷, l' **evidència 17**²⁸, on exposo diferents reflexions sobre l'atenció i inclusió d'infants que per qualsevol motiu tenen una necessitat de suport específic. Aquesta imatge digna de la infància la corroboro al meu bloc de tercer, com podem observar a l'**evidència 18**²⁹, a l'**evidència 19**³⁰ i d'uns dels blocs optatius, l'**evidència 20**³¹ on reivindico el respecte de tots els infants per igual i el foment del descobriment de les capacitats de cadascun, així com la meua gratitud i entusiasme d'aprendre amb ells.

Saber (competències académico-disciplinars)

La segona de les competències que crec que he assolit és la de saber. Aquesta, com he dit anteriorment, no implica només coneixements teòrics sinó també aquest aprenentatge de les tècniques, de saber trobar les eines per arribar al coneixement (memòria, atenció, observació, investigació, anàlisi, etc.).

²³ Evidència 12: <http://practicum2martacv.blogspot.com.es/2013/05/documentacio-projecte-de-les-dents.html>

²⁴ Evidència 13: <http://segonanyeducaciomarta.blogspot.com.es/2010/12/documental-pensant-en-els-altres.html>

²⁵ Evidència 14: <http://primeranyeducaciomarta.blogspot.com.es/2010/06/pensant-en-els-altres.html>

²⁶ Evidència 15: <http://segonanyeducaciomarta.blogspot.com.es/2010/12/ressenya-quiet.html>

²⁷ Evidència 16: <http://segonanyeducaciomarta.blogspot.com.es/2010/11/documental-monica-un-mon-la-ma.html>

²⁸ Evidència 17: <http://segonanyeducaciomarta.blogspot.com.es/2011/01/el-millor-treball.html>

²⁹ Evidència 18: <http://reflexioinnovaciomartacv.blogspot.com.es/search?updated-max=2012-05-03T14:40:00%2B02:00&max-results=7>

³⁰ Evidència 19: <http://reflexioinnovaciomartacv.blogspot.com.es/2012/03/concepte-dinfant.html>

³¹ Evidència 20: <http://projectedemilloragrupe4.blogspot.com.es/p/la-nostre-imatge-d-infant.html>

A més a més, aquesta competència implica un coneixement global, la qual cosa crec que he adquirit gràcies a les diferents assignatures cursades, de diferents àmbits (matemàtiques, medi, anglès, lectoescriptura, català, música, plàstica) en la que, enfocades a l'educació infantil o a crear una visió general al mestre, he pogut iniciar-me i descobrir tant la seva bellesa com la seva eficàcia dins de l'aula i dins de la nostra vida quotidiana. Personalment, estic molt satisfeta amb el meu rendiment a algunes assignatures perquè no m'he quedat només amb “els apunts” o “els treballs” sinó que ho he ampliat pel meu compte.

En primer lloc, crec que he desenvolupat molt la capacitat per conèixer i aplicar les bases del desenvolupament científic i matemàtic en la primera infància, i ho he fet gaudint de l'assignatura, *El pensament matemàtic i la seva didàctica*, ja que vaig poder entendre que tot són matemàtiques (tal i com repeteixo a diferents entrades del meu bloc de tercer etiquetades amb l'assignatura, **evidència 21**³²). A més a més, vaig descobrir que no sabia sumar, restar ni altres operacions i/o aplicacions matemàtiques. És a dir, no sabia el perquè $12+3=15$. Aquesta capacitat m'ha permès entendre ara la dificultat que tenen els nens per comprendre aquest món tan complex i m'ha servit en les meves pràctiques, ja que he pogut posar en pràctica allò après (**evidència 22**³³).

En segon lloc, he adquirit la capacitat per reconèixer el desenvolupament evolutiu i les necessitats dels infants en la primera infància, la qual cosa m'ha fet gaudir més de les pràctiques ja que tenia interès per conèixer als infants i la seva història per saber com poder adaptar-me millor a les seves necessitats, que és en definitiva el que ha de fer el mestre per tal de procurar-li les eines i l'ajuda més adequada. Per tant, al pràcticum I vaig poder conèixer el cas de *Beethoven* (nom fictici), (**evidència 23**³⁴) amb el que em vaig poder aproximar a la sordesa; i al pràcticum II he vist diferents tipus de necessitats: dificultats d'aprenentatge, autisme, retards maduratius, retards de llenguatge, etc. que he pogut anar comentant amb les diferents tutores i l'equip de suport del centre per tal de fer observacions i avaluacions el més acurades possibles ja que aquests infants necessiten unes ajudes específiques i si no ho observem bé, no els hi podem donar. És per aquest motiu, que m'he adonat que és crucial

³² Evidència 21:

<http://terceranyeducaciomarta.blogspot.com.es/search/label/22021%20El%20Pensament%20Matem%C3%A0tic%20i%20la%20Seva%20Did%C3%A0ctica>

³³ Evidència 22: <http://practicum1martacv.blogspot.com.es/2012/03/apliquem-la-teoria.html?zx=b95787a6405972cb>

³⁴ Evidència 23: <http://reflexioinnovaciomartacv.blogspot.com.es/2012/04/les-practiques-fins-aleshores.html>

l'estreta col·laboració i implicació dels tutors i mestres que entren a l'aula amb l'equip de suport (logopedes i psicopedagogs).

En tercer lloc, he desenvolupat la capacitat per reconèixer i analitzar els eixos claus del desenvolupament socio-emocional adquirint estratègies per afavorir la regulació i expressió de les emocions. Com ja sabem, aquesta part de l'esser humà és essencial i també ho és el saber reconèixer-lo en un mateix, regular les emocions i saber expressar-les. I per aquest motiu, no es pot obviar el seu tractament diari dins l'aula (no només amb activitats concretes). Durant aquests anys he pogut anar descobrint aquests aspectes, amb els que m'he adonat que a jo personalment, em falta molt aquesta capacitat per reconèixer i expressar les meves pròpies emocions, tal i com mostro a l'**evidència 24**³⁵. No obstant això, poc a poc he anat creixent en aquest àmbit i he pogut traslladar a l'aula aquest coneixement teòric, afavorint les bones pràctiques i relacions amb els infants en la vida diària, i fins i tot fent activitats directament relacionades amb les emocions (**evidència 25**³⁶).

En quart lloc, he avançat en la capacitat per conèixer els fonaments de la salut física, mental i ambiental en la primera infància, valorant els contextos saludables, gràcies a les diferents assignatures del mòdul 1 *Societat, família i escola*, del mòdul 3 *Processos del desenvolupament i aprenentatge en el període 0-6 anys* i del mòdul 4 *Estratègies d'intervenció educativa en l'etapa 0-6*. En el transcurs d'aquestes, ens han transmès la importància i la necessitat de l'infant de tenir una bona salut física, mental, emocional i ambiental per tal de poder dur a terme el procés d'aprenentatge, com podem observar a la meva reflexió a l'**evidència 26**³⁷. Fa uns anys, no hauria pensat que si un infant no dorm bé, per exemple, això afectés al seu rendiment i al seu aprenentatge però ara sé que aquest factor (juntament amb molts d'altres) són primordials pels infants.

En cinquè lloc, crec que poc a poc he aconseguit la capacitat per identificar l'evolució del llenguatge en la primera infància, sabent identificar possibles disfuncions i vetllar per la seva correcta evolució gràcies a la fonamentació i formació teòrica d'assignatures com *La llengua a l'aula d'infantil: del plaer de la lectura al joc de l'escriptura* juntament amb *Desenvolupament cognitiu i lingüístic en la primera infància* i *Trastorns del*

³⁵ Evidència 24: http://gedieducacioemocionalmarta.blogspot.com.es/2011/02/presentacio-personal_21.html

³⁶ Evidència 25: <http://practicum2martacv.blogspot.com.es/2013/04/faunes-setmanes-na-nieves-i-jo-les-dos.html>

³⁷ Evidència 26: <http://gedieducacioemocionalmarta.blogspot.com.es/2011/06/nomes-menjar.html>

desenvolupament. Als primers anys, he après la teoria sobre els inicis d'un infant que comença a escriure i a llegir, essent aquest moment important per a la detecció de possibles mancances i/o dificultats en el llenguatge. I ha estat gràcies a aquesta, que durant les pràctiques he pogut ésser de més ajuda pel mestre, ja que m'ha demanat en nombroses ocasions la meua opinió sobre el nivell i l'evolució del llenguatge de diferents infants. Fins i tot en una ocasió vaig poder utilitzar un treball que havíem fet a l'assignatura *Estratègies per a la comunicació*, el mètode global de la lectoescriptura (**evidència 27**³⁸), per tal d'orientar a una mare que no sabia com ajudar al seu fill en la lectoescriptura (**evidència 28**³⁹).

Per altra banda, les diferents metodologies utilitzades al llarg de la carrera m'han permès anar coneixent diferents eines, aplicacions i programes tecnològics: powerpoint amb la posterior pujada a slideshare o slideboom, per tal de compartir-los i enllaçar-los (**evidència 29**⁴⁰ i **evidència 30**⁴¹), scribd (**evidència 31**⁴²) (per passar de word a PDF i poder compartir-lo a la xarxa), glogster (**evidència 32**⁴³), moviemaker (**evidència 33**⁴⁴), youtube (**evidència 34**⁴⁵), audacity (**evidència 35**⁴⁶), gimp (**evidència 36**⁴⁷), vimeo (**evidència 37**⁴⁸), picturetrail (**evidència 38**⁴⁹), wordle (**evidència 39**⁵⁰), wiki (**evidència 40**⁵¹), bloc, entre moltes altres. A més a més, no he adquirit només el coneixement de l'eina sinó que també la seva aplicació pràctica i didàctica a infantil com podem veure a l'**evidència 41**⁵², on enllaço un treball d'un powerpoint interactiu dirigit a infants de 5-6 anys. Per altra banda, també he aconseguit la capacitat de fer anàlisis per tal de tenir una actitud crítica davant de la gran quantitat d'eines existents, com mostro a l' **evidència 42**⁵³ on analitzo un recurs multimèdia que podem trobar a la xarxa. Aquesta ampliació del meu PLE m'ha fet plantejar-me la meua manera d'aprendre ja que no només s'aprèn dels llibres sinó que avui en dia, tenim molts de recursos al nostre abast per tal de garantir un aprenentatge més profund. A més a més, aquest fet permet a

³⁸ Evidència 27: <http://quartanyeducaciomarta.blogspot.com.es/2013/02/metodo-global-de-lectoescritura.html>

³⁹ Evidència 28: <http://practicum2martacv.blogspot.com.es/2013/03/tutoria-pares.html?zx=4f75cd059ee75512>

⁴⁰ Evidència 29: <http://myenglishblog-marta.blogspot.com.es/2010/05/festival.html>

⁴¹ Evidència 30: <http://terceranyeducaciomarta.blogspot.com.es/2012/01/gimkariocla-la-gimkana-de-seriocla.html>

⁴² Evidència 31: <http://terceranyeducaciomarta.blogspot.com.es/2012/02/el-canvi-de-bolquers.html>

⁴³ Evidència 32: <http://segonanyeducaciomarta.blogspot.com.es/2011/05/va-de-glogster.html>

⁴⁴ Evidència 33: <http://segonanyeducaciomarta.blogspot.com.es/2011/05/va-daprenentatges.html>

⁴⁵ Evidència 34: <http://gedieducacioemocionalmarta.blogspot.com.es/2011/05/darreres-recopilacions.html>

⁴⁶ Evidència 35: <http://22025martacv.blogspot.com.es/2012/10/taller-de-so-i-audacity.html>

⁴⁷ Evidència 36: <http://22025martacv.blogspot.com.es/2012/10/aquest-dimecres-varemfer-la-segona.html>

⁴⁸ Evidència 37: <http://segonanyeducaciomarta.blogspot.com.es/2011/03/va-de-parodia.html>

⁴⁹ Evidència 38: <http://plasticamartagedi.blogspot.com.es/2011/01/reflexio-final.html>

⁵⁰ Evidència 39: <http://22025martacv.blogspot.com.es/2012/10/les-tic-leducacio.html>

⁵¹ Evidència 40: <https://sites.google.com/site/unitatdidacticagrup5curs0910/>

⁵² Evidència 41: <http://22025martacv.blogspot.com.es/2013/02/projecte-acabat.html>

⁵³ Evidència 42: <http://22025martacv.blogspot.com.es/2012/11/analisi-recurs-multimedia.html>

l'alumne seleccionar les eines i aplicacions amb que es senti més còmode i li agradi més, de manera que permet gaudir més del propi aprenentatge.

En aquesta competència també és important i necessària la capacitat per analitzar els contextos socioculturals i familiars actuals, la qual cosa he treballat a diferents àrees del mòdul 1 “societat, família i escola. Cal destacar, que el contacte amb les famílies permet un ajust a la realitat així com la possibilitat d’anar observant, reflexionant i actuant segons allò que veus. Per exemple, durant els primers anys hem vist a les diferents assignatures com la relació amb les famílies a una escola és vital i fonamental. Ha estat a les pràctiques on m’he adonat fins a quin punt és certa aquesta afirmació ja que conèixer a les famílies et dona molta informació dels infants, per tal de poder garantir l’ajuda i guia necessària pel seu desenvolupament òptim. A més a més, aquesta relació s’ha de cuidar perquè hi hagi una comunicació fluida de manera que els dos principals agents socialitzadors i educatius dels infants estiguin en coherència. A les següents evidències, que són exemples de reunions amb els pares, mostro aquest descobriment pràctic de la relació amb els pares: **evidència 43**⁵⁴ i **evidència 44**⁵⁵.

Un aspecte fonamental del mestre és la capacitat per analitzar des d’una visió crítica i constructiva els models organitzatius i contextos educatius actuals, la qual cosa he adquirit en aquest temps. Novament, als primers anys he après a tenir aquesta actitud crítica davant les situacions i ha estat a les pràctiques on he pogut dur a terme aquesta adquisició, adonant-me que no és gens fàcil, encara que si que cada vegada sóc més crítica amb tot el que m’envolta (sempre des d’una vessant positiva i per construir i créixer). Fa uns anys, no m’hauria plantejat si les escoles estan bé com estan i la seva metodologia és la correcta (**evidència 45**⁵⁶) o si les pràctiques d’un centre són bones o no (**evidència 46**⁵⁷), la qual cosa ara faig sense gairebé adonar-me’n, com podem observar a l’**evidència 47**⁵⁸ i l’**evidència 48**⁵⁹. A més a més, trobo positiu que solc compartir aquesta reflexió amb les meves companyes, i amb la meva tutora durant les pràctiques, així com amb altres persones del meu entorn. Segons la meva opinió, hem d’estar sempre en continua reflexió, per tal de poder millorar com a persones i

⁵⁴ Evidència 43: <http://practicum1martacv.blogspot.com.es/2012/05/reunio-pares-xerrada-alimentacio.html>

⁵⁵ Evidència 44: <http://practicum2martacv.blogspot.com.es/2013/03/cafe-tertulia.html>

⁵⁶ Evidència 45: <http://primeranyeducaciomarta.blogspot.com.es/2010/06/el-chulo.html>

⁵⁷ Evidència 46: <http://reflexioinnovaciomartacv.blogspot.com.es/2012/04/setmana-de-pasqua.html>

⁵⁸ Evidència 47: <http://segonanyeducaciomarta.blogspot.com.es/2010/12/reflexio.html>

⁵⁹ Evidència 48: <http://practicum2martacv.blogspot.com.es/2013/03/descorbint-noves-metodologies.html>

com a professionals. I aquesta no ha de ser negativa, sinó que ha de ser un punt de partida per continuar i així poder modificar la nostra actitud si aquesta no és la correcta.

Finalment, com a part de la nostra professió, els mestres hem de saber i tenir la capacitat d'analitzar i desenvolupar els objectius, continguts curriculars i criteris d'avaluació de l'educació infantil, la qual cosa crec que és una de les capacitats que més he treballat durant els quatre anys de carrera als diferents treballs realitzats a les assignatures, com podem observar a l'**evidència 49**⁶⁰, l'**evidència 50**⁶¹, l'**evidència 51**⁶² i l'**evidència 52**⁶³.

Saber fer (competències professionals)

Finalment, vull justificar l'adquisició de la competència saber fer. Encara que és una competència que es treballa a l'educació, penso que encara no es fa de manera suficientment acurada essent aquesta, tal i com exposa Delors (1996), una base de l'educació.

El "saber fer" implica moltes capacitats. Implica tenir les estratègies i les eines necessàries per poder arribar al coneixement, sigui quin sigui, gràcies a aquesta adquisició prèvia. Segons el meu parer, aquesta capacitat és una de les que més es fomenta al treball per projectes, tal i com es pot apreciar en aquesta evidència de la documentació del projecte de les dents que hem dut a terme a les pràctiques de l'escola S'Olivera (**evidència 53**⁶⁴). L'important és fomentar en els infants la capacitat per observar, per investigar, les ganes d'aprendre, la curiositat pel descobriment; per així poder plantejar-se qualsevol repte i conflicte així com l'adquisició dels nous coneixements. I he pogut observar aquestes reaccions i actituds no només en els infants, sinó en la mestra i en jo mateixa, durant la realització del projecte de les dents (com es deixa entreveure en la documentació del projecte).

Per tant, una d'aquestes capacitats que he adquirit ha estat la promoció de la creació, interpretació i apreciació de les arts i les tecnologies associades com instruments de cooperació i comunicació no verbal. En les diferents assignatures cursades, trobem algunes dedicades a l'art i a la tecnologia i ha estat en aquestes on he pogut fomentar aquesta

⁶⁰ Evidència 49: <http://myenglishblog-marta.blogspot.com.es/2010/05/lesson-planing.html>

⁶¹ Evidència 50: <https://sites.google.com/site/unitatdidacticagrup5curs0910/>

⁶² Evidència 51: <http://terceranyeducaciomarta.blogspot.com.es/2012/02/projecte-dinvestigacio.html>

⁶³ Evidència 52: <http://quartanyeducaciomarta.blogspot.com.es/2012/12/ud-poesia.html>

⁶⁴ Evidència 53: <http://practicum2martacv.blogspot.com.es/2013/05/documentacio-projecte-de-les-dents.html>

capacitat. A la següent evidència (**evidència 54**⁶⁵), s'observa com he desenvolupat diferents tècniques plàstiques i artístiques, així com la posterior aplicació en la meua vida quotidiana. Cal destacar que sempre he tingut un gust especial per la música, com podem observar a les nombroses evidències musicals (**evidència 55**⁶⁶) i que ha estat gràcies a la carrera de grau d'educació infantil que vaig poder iniciar-me en els estudis de música a l'escola de Can Blau (ja que vaig conèixer l'enllaç amb l'escola gràcies al professor de música). A més a més, i com ja he referit en una competència anterior, la utilització de diferents eines i aplicacions tecnològiques ha estat variada i en gran quantitat.

Per altra banda, durant aquests anys he anat millorant la capacitat per expressar-me de manera fluida, tant oralment com per escrit, amb una evolució molt significativa. Com podem observar a les evidències, vaig passar de reflexions de poques paraules i senzilles (oracions més simples) com a la reflexió del primer curs de la carrera (**evidència 56**⁶⁷) a reflexions més llargues i de més qualitat degut a l'evolució de l'expressió tant escrita, reflexió del segon curs (**evidència 57**⁶⁸), com oral, reflexió del tercer curs (**evidència 58**⁶⁹).

A més a més, relacionada amb aquesta capacitat, penso que he fomentat la capacitat de desenvolupar tècniques i estratègies de comunicació, tant per dirigir-me als infants (**evidència 59**⁷⁰ en la que mostro com vaig establir una bona comunicació amb els infants gràcies a les cançons), com als mestres (**evidència 60**⁷¹ on exposo el meu entusiasme per la relació i diàleg fluid entre la meua tutora de pràcticum II i jo).

I és gràcies a les pràctiques que he pogut adquirir i desenvolupar aquesta capacitat necessària per ser mestre de tenir unes habilitats socials que facilitin la comunicació i el diàleg així com de disposar d'estratègies pel treball col·laboratiu amb les famílies (**evidència 61**⁷²). Aquesta és una capacitat que he hagut de treballar i millorar molt, ja que sempre he considerat que les habilitats socials són una mancança o un punt feble per a mi, degut al meu caràcter tímid.

⁶⁵ Evidència 54: <http://quartanyeducaciomarta.blogspot.com.es/2013/02/reflexio-final.html>

⁶⁶ Evidència 55: <http://segonanyeducaciomarta.blogspot.com.es/2011/04/va-de-musica.html>

⁶⁷ Evidència 56: <http://portafolidestudisdemartacv.blogspot.com.es/2010/06/reflexio.html>

⁶⁸ Evidència 57: <http://portafolidestudisdemartacv.blogspot.com.es/2011/06/reflexio-de-segon.html>

⁶⁹ Evidència 58: <http://portafolidestudisdemartacv.blogspot.com.es/2012/09/reflexio-del-tercer-curs.html>

⁷⁰ Evidència 59: <http://practicum2martacv.blogspot.com.es/2013/04/canconetes.html>

⁷¹ Evidència 60: <http://practicum2martacv.blogspot.com.es/2013/02/comencem.html>

⁷² Evidència 61: <http://practicum2martacv.blogspot.com.es/2013/03/tutoria-pares.html>

Una altra capacitat relacionada amb aquesta competència, i que ja he esmentat anteriorment, és la capacitat per analitzar el funcionament de les escoles d'educació infantil i serveis d'atenció a la infància adquirint estratègies docents per optimitzar la seva gestió i organització. Durant els períodes de pràctiques, hem hagut de ser crítics amb allò que veiem ja que ho havíem de plasmar als nostres treballs (**evidència 62**⁷³ i **evidència 63**⁷⁴).

Fóra dels aspectes organitzatius i de gestió, dins la competència “saber fer” he desenvolupat la capacitat per promoure i valorar la creativitat a través del desenvolupament de la percepció no estereotipada i del pensament divergent, tal i com es pot observar a l'**evidència 64**⁷⁵ on agraeixo i motivo a la meva germana en la seva creació artística.

A més a més, he fomentat els valors estètics com a element transversal a totes les disciplines, ja que no només hem de cuidar el contingut sinó també la manera en que el presentem. A mode d'exemple, vull mostrar els diferents blocs per veure les diferències estètiques que presenten i en els que podem observar com als primers anys són molt menys atractius i a mesura que vaig avançant de curs, va avançant també aquesta cura estètica en aspectes com les lletres de la mateixa mida, forma i color a les diferents entrades dels blocs, gadgets més elaborats, enllaços dins les entrades, etc. (**evidència 65**⁷⁶, **evidència 66**⁷⁷, **evidència 67**⁷⁸ i **evidència 68**⁷⁹). Però aquest valor estètic també el trobem a la presentació dels diferents treballs de la carrera. Podem observar que al primer any, la presentació no era tan acurada en aquest treball d'una exposició (**evidència 69**⁸⁰) mentre que al de quart ja hi ha un treball intern d'aquesta (**evidència 70**⁸¹ i **evidència 71**⁸²). A més a més vull destacar la creació d'un bloc per tal d'exposar dos treballs a diferents assignatures i presentar-los de manera més atractiva i visual: 22009 Estratègies d'intervenció educativa per a la primera infància (**evidència 72**⁸³) i 22012 Observació i documentació (**evidència 73**⁸⁴).

⁷³ Evidència 62: <http://reflexioinnovaciomartacv.blogspot.com.es/2012/03/una-jornada-lescoleta.html>

⁷⁴ Evidència 63: <http://reflexioinnovaciomartacv.blogspot.com.es/2012/03/seminari-i.html>

⁷⁵ Evidència 64: <http://segonanyeducaciomarta.blogspot.com.es/2011/01/va-de-motivacions.html>

⁷⁶ Evidència 65: <http://primeranyeducaciomarta.blogspot.com.es/>

⁷⁷ Evidència 66: <http://segonanyeducaciomarta.blogspot.com.es/>

⁷⁸ Evidència 67: <http://terceranyeducaciomarta.blogspot.com.es/>

⁷⁹ Evidència 68: <http://22025martacv.blogspot.com.es/>

⁸⁰ Evidència 69: <http://primeranyeducaciomarta.blogspot.com.es/2010/06/dret-parlar.html>

⁸¹ Evidència 70: <http://terceranyeducaciomarta.blogspot.com.es/2012/02/altres-capacitats-veritats-i-falsos.html>

⁸² Evidència 71: <http://www.youtube.com/watch?v=cXxH7sgahMA>

⁸³ Evidència 72: <http://projectedemilloragrupe4.blogspot.com.es/>

⁸⁴ Evidència 73: <http://projectedobservaciogrupe4.blogspot.com.es/>

En aquests quatre anys, he anat millorant la capacitat en l'adquisició d'estratègies per a l'aprenentatge autònom i col·laboratiu, ja que l'elaboració del meu e-portafoli ho ha permès així com la il·lusió i les ganes d'aprendre. És per aquest motiu que durant aquests anys he tractat d'anar ampliant els coneixements, buscant a casa diferents temes després d'haver-los vist a classe, tal i com podem observar a l'**evidència 74**⁸⁵, on enllaço un article que havia trobat a la xarxa quan buscava ampliar el temari de classe. A més a més, durant les pràctiques també l'he treballada, molt lligada a l'actitud crítica i reflexiva, com observem a l'**evidència 75**⁸⁶ on contrasto les diferències que he trobat entre l'escoleta i l'escola.

Finalment, vull destacar que penso que he anat millorant la meua capacitat per desenvolupar una actitud de creixement i millora professional, adaptant-me als diferents canvis. A l'**evidència 76**⁸⁷ destaco aquesta obertura en quant a anar construint dia a dia i si en un moment donat sorgeix un imprevist (com l'absència de la tutora del pràcticum I en aquest cas), improvisar sense cap tipus d'estrés ni nerviosisme i no fer-ne un problema.

Per tal de mostrar l'adquisició de totes aquestes competències de manera més visual i esquemàtica, així com per presentar-ho, he creat un Google Sites a <https://sites.google.com/site/eportafolimartacv/home>

6.5 Testimonis

Quins canvis o evolucions, tant personal com professional, has vist en mi durant aquests anys de carrera gràcies al seguiment del meu e-portafoli?

Aquesta ha estat la pregunta que he plantejat a diferents persones que han estat al meu costat durant el meu procés d'aprenentatge als estudis de grau d'educació infantil a la UIB. A continuació presento els diferents testimonis:

⁸⁵ Evidència 74: <http://terceranyeducaciomarta.blogspot.com.es/2011/11/article.html>

⁸⁶ Evidència 75: <http://practicum2martacv.blogspot.com.es/2013/02/canvis-i-mes-canvis.html>

⁸⁷ Evidència 76: <http://practicum1martacv.blogspot.com.es/2012/05/pintem-amb-les-mans.html?zx=b4894608f62eef9a>

Claudia Sornosa Morales, llicenciada en Ciències Polítiques

Marta está a un paso de convertirse en lo que siempre ha querido ser: maestra. Hago esta referencia porque es importante destacar que su interés por cursar Grado de Educación Infantil es absolutamente vocacional, y eso siempre es una grata noticia. Como madre que soy, quisiera que los maestros, profesores y guías que vayan encontrando mis hijos a lo largo de su vida de estudiantes tuviesen pasión por lo que hacen, sea al principio de su carrera profesional o al final. Y para ello juega un papel muy importante eso que comúnmente llamamos "vocación".

No obstante, no es lo único que se necesita. Y por ello Marta ha aprovechado la oportunidad que tenía de estudiar algo que le gustaba y que le iba a ayudar a potenciar las características y capacidades personales con las que ya contaba y a adquirir nuevas capacidades.

Para ello empezó dispuesta a "aprender a enseñar", pero también a aprender a tratar, a educar, a observar a los niños y a sentirlos como seres humanos llenos de necesidades y capacidades.

A lo largo de la carrera Marta se ha vuelto mucho más reflexiva respecto de sí misma y respecto de sus actitudes y aptitudes profesionales. A ello ha contribuido su desarrollo como persona, pero también las diferentes vivencias en las prácticas (tanto en la escoleta como en el colegio) y por supuesto las asignaturas cursadas, como por ejemplo "reflexió i innovació educativa". A ésta última acompañaba con un blog con el mismo nombre "Reflexió i innovació educativa" (<http://reflexioinnovaciomartacv.blogspot.com.es/>) en el que se ve cómo ha ido madurando estos años su concepto de "maestro".

En ese blog se aprecian cosas muy importantes a la hora de valorar las competencias profesionales adquiridas por Marta en estos años de estudio, pero también se entrevé su maduración personal, ligada naturalmente a estas nuevas competencias. Yo destacaría por ejemplo su idea de maestro como "guia, que acompanya, als infants en el seu aprenentatge per tal que siguin ells, de manera autònoma els qui arribin a la solució"⁸⁸, y el hecho de que como ella misma señala "el meu concepte de mestre ha canviat perquè ha canviat, sobretot, el meu concepte d'infant"⁸⁹. Este es un ejemplo significativo de que los conocimientos teóricos adquiridos por ella han calado hasta el punto de que su propia concepción del mundo que le

⁸⁸ *Primera Setmana*, del 23 de febrer de 2012, al blog "Reflexió i innovació educativa".

⁸⁹ *Primera Setmana*, del 23 de febrer de 2012, al blog "Reflexió i innovació educativa".

rodea y especialmente de aquella parte hacia la que va enfocada su profesión (los niños) se ha modelado en una dirección concreta.

Otra cosa en la que ha evolucionado notablemente a lo largo de estos años de estudio ha sido en la utilización de las herramientas tecnológicas. No sólo ha aprendido a utilizar numerosos programas de diferente índole, sino que también ha avanzado en cuanto a la creación de los blogs y la creatividad respecto de éstos. Son numerosos los que ha ido creando y utilizando a lo largo del Grado y en ellos se observa una evolución no únicamente de contenidos sino también del continente, puesto que la estética de los mismos es mucho más atractiva en los de los cursos más avanzados. No se trata, aunque pudiese parecerlo, de competencias baladíes puesto que, como en uno de esos blogs indica ella misma, la escuela no puede quedar por detrás del mundo, y las nuevas tecnologías están ganando terreno a marchas forzadas así que un maestro debe manejarse con ellas para estar al servicio de sus alumnos y de las familias de éstos si así lo requiere el centro escolar, las familias o las situaciones concretas.

Por último señalaré que en mi opinión, lo que le ha dado un cariz más profesional a sus estudios han sido las prácticas, en las que ha disfrutado notablemente y en las que se ha preparado definitivamente para desarrollar de manera profesional todo lo que ha aprendido a lo largo de estos últimos cuatro años. Las primeras prácticas fueron en una *escoleta* durante el tercer curso. Al ser las primeras iba con numerosos miedos que ella misma recogió en una entrada del blog "Reflexió i innovació educativa" y que estaban relacionados con su respuesta a las diferentes necesidades de los niños y en la relación a establecer con ellos. Como ella misma admite en el mismo blog, al terminar aquellas prácticas esos miedos se disiparon poco a poco conforme fueron avanzando las prácticas ya que incluso las dificultades que encontró y que se pusieron de manifiesto al comienzo de las prácticas para "organitzar situacions d'aprenentatge i informar i implicar als pares"⁹⁰ no existían como tales al finalizar las prácticas y no han supuesto ningún tipo de problema en las prácticas llevadas a cabo en cuarto curso en el colegio.

Durante las prácticas en la *escoleta* fue pasando de un "rol potser més observador, en quant a l'actitud de la mestra, a un rol més actiu dins l'aula"⁹¹ reconociendo no obstante que la observación de los niños es un factor clave tanto a la hora de responder a las necesidades de

⁹⁰ *Primera Setmana*, del 24 de març de 2012, al blog "Reflexió i innovació educativa".

⁹¹ *Cinquena Setmana*, del 27 de abril de 2012, al blog "Reflexió i innovació educativa".

cada uno en concreto como a la de relacionarse con ellos. Y también analizaba constantemente sus acciones y actitudes en las prácticas día a día para tratar de incidir tanto en sus puntos débiles como para reforzar los fuertes y así aprovechar al máximo la oportunidad que le brindaban las horas de prácticas. Esto no sólo se puede apreciar en sus blogs sino también en el trato con ella, ya que en su conversación a lo largo del tiempo de prácticas comentaba con autocrítica, pero siempre con actitud positiva, los sucesos importantes acontecidos en el día a día y las competencias profesionales que observaba estar adquiriendo (la creació de situacions d'aprenentatge, la implicació als pares, la relació amb la resta del cos educatiu, etc).

En las prácticas en la escoleta destaca un hecho que ha sido muy importante para ella y que le ha llevado a plantearse su futuro como educadora. Me refiero a la implicación profesional y también personal con el niño sordo. Como se aprecia en el espacio que dedica a este caso, ha marcado un antes y un después en su forma de ver la enseñanza infantil y la comunicación maestro-alumno y le ha llevado a plantearse el enfocar su profesión hacia las necesidades especiales al ver los frutos obtenidos (en tan poco tiempo) con este niño.

Las prácticas de cuarto curso, realizadas en S'Olivera, han consolidado las capacidades aprendidas a lo largo del aprendizaje teórico y práctico de Marta en los primeros tres años de Grado y la han preparado definitivamente para desarrollar su profesión en un futuro cercano.

El hecho de finalizar las prácticas de tercero satisfecha en un nivel tanto profesional como personal permitió que se dirigiese a una nueva etapa de prácticas optimista y deseosa de afianzar lo aprendido y de aprender cosas nuevas. No obstante, ella reconocía que esos nuevos objetivos podrían ir cambiando a lo largo de las prácticas ya que lo importante es “millorar dia a dia i estar en formació permanent”⁹².

Entre las capacidades que fue adquiriendo en los meses de prácticas ella misma destacaba el hecho de ser capaz de poner límites a los niños, captar su atención en el aula y/o durante la guía de las diferentes actividades, y la propia capacidad de observación. Ésta última me parece decisiva porque como ella misma afirma en uno de sus blogs “l'observació dels infants durant la jornada (...) facilita molta informació als tutors de les diferents necessitats i

⁹² *Autoconcepte professional*, del 25 de febrer de 2012, al blog "Pràcticum II: La recta final".

mancances dels nens així com de les seves aptituds, possibilitats i millores”⁹³. Y también puso a prueba su capacidad de trabajar en equipo, de trabajar mano a mano con una persona diferente y que tiene por tanto otras aptitudes, otras actitudes, otras opiniones y otras expectativas, y el resultado fue satisfactorio para ambas partes porque habían logrado formar “un bon equip”⁹⁴. Eso, sin duda, es un aprendizaje que le servirá en muchas facetas de su vida más allá de su práctica profesional.

Para concluir, diría que Marta empezó sus estudios abierta a cambiar su forma de ver la educación, los niños y la vida misma. Y estos cambios se han ido produciendo de manera natural y acompasados a su propio aprendizaje. De este modo, tenemos una Marta más madura, más resolutiva, más observadora, más sensible a las necesidades de cada ser humano. En particular y en definitiva, maestra.

Francisco Cabrera Garcia, administrador i el meu pare.

“No sé qué hacer: abogada o educación infantil” fue la respuesta de Marta hace cinco años el día que le pregunte qué quería estudiar después del instituto. “Pues míratelo, sopesa las posibilidades y decide, cualquiera de ellas puedes hacerla sin problemas”, creo que algo así fue mi respuesta. No era mi respuesta una respuesta a la ligera, su expediente académico y la trayectoria en sus estudios eran una base sólida para tal afirmación, pero quedaba sin resolver la cuestión fundamental “piensa lo que te gusta más y escoge esa” apostillé en aquel momento. Hoy cinco años después no tengo la menor duda de que supo elegir.

Por entonces Marta presentaba cualidades personales muy bien definidas, por un lado era perfeccionista, recta, legalista y extremista, como correspondía a su edad, pero sobre todo de una responsabilidad rayando en lo obsesivo, con una autoexigencia añadida que le llevaba a dedicar todo el tiempo necesario y el esfuerzo requerido a realizar la tarea que tuviese entre manos. Ya sé que a priori estas no parecen las mejores cualidades para ser maestra pero sin duda que podrían haber hecho de ella una buena abogada.

Por otro lado, “a pesar” de este carácter, presentaba una “gran debilidad”: los niños pequeños. Se fascinaba con ellos, los observaba, analizaba, se asombraba y sobre todo disfrutaba con sus salidas, reacciones, manifestaciones de “pequeños personajes”.

⁹³ *Reunió racons intercicle i tallers*, del 4 de març de 2012, al blog "Pràcticum II: La recta final".

⁹⁴ *Documentació projecte de les dents*, del 27 de maig de 2012, al blog "Pràcticum II: La recta final".

Marta tiene tres hermanos menores que ella, eran sus conejillos de indias, pero sobre todo la pequeña. No dejaba de expresar su asombro, su sorpresa y admiración por su comportamiento y “salidas”. Le alucinaba como iba creciendo y adaptándose al entorno, se maravillaba realmente de las capacidades que iba descubriendo en ella. Si a esto unimos el hecho de que desde muy joven ha dedicado mucho tiempo a cuidar niños de otras familias e incluso en grupos, no extraña nada que al final se decantase por la educación infantil, buscando, más que una salida profesional, un lugar donde vivir y disfrutar de la vida. Esto yo lo definiría, sin miedo a equivocarme, como vocación.

Desde estos comienzos al momento actual, sin duda que se ha operado una gran evolución, primero como persona, y después en su concepción de la educación. Ambas cosas eran inevitables.

Mirando su trayectoria durante sus estudios recuerdo el primer año como una época difícil para ella. Le costaba adaptarse a otras maneras, formas, y criterios. Y no era de extrañar, estudiar en grupo con personas que no eran ella misma sin duda que fue todo un ejercicio de dominio de sí para adaptar sus “criterios” y su propia persona a otros. Fue una época de subidas y bajadas, de aceptar lo distinto de ella, las formas de las tutorías, las clases a distancia, las compañeras de clase, las formas de evaluar, los sistemas de estudio, etc. Todo era cuestionable, mejorable y a todo le faltaba un algo para estar “como debe ser”.

Mucho cambió la cosa cuando comenzó con las prácticas. Este contacto directo, de nuevo, con el mundo de los niños, sentirse inmersa formando parte de él le devolvió la ilusión, el disfrutar y creo que le proporcionó una visión distinta al empezar a poner en práctica y ver los efectos y consecuencias de lo que había estudiado en teoría. Estaba volcada de nuevo.

Basta darse un paseo por los blogs que ha ido trabajando para ver cómo ha evolucionado en este tiempo. Las “aristas” se han redondeado la personalidad se ha ido formando y adaptando. A través del blog es fácil ver que aun, gracias a Dios, se sorprende con los niños pero su mirada es mucho más desde fuera, mira, busca, escudriña pero a la satisfacción personal que le produce añade una nueva percepción: qué le pasa, qué le ocurre, qué necesita, cómo puedo estimularle. No solo es que recibo sino que puedo aportarle y aquí tiene gran importancia la preparación recibida durante los estudios. Detalles de esto se pueden ver a lo largo de todos los artículos de su blog recojo algunos de los más significativos:

“Dilluns 4 de març de 2013: "Raíces y Alas" de Marta Yanini

És impressionant el treball que han fet els nens i les nenes, uns més elaborats que altres però tots molt creatius i ben pensats: dibuixos, quadres, escultures, descripcions, recerca de l'autor, quadres inventats o reproduccions”

“Dimarts 19 de febrer de 2013 Descobrint noves metodologies...

Avui ha estat el segon dia i segueixo descobrint moltes coses!

Una vegada començats els racons, he volgut endinsar-me en cadascun d'ells i aquestes són les meves sensacions:

Racó de construccions: és el primer que he vist perquè és la meva tutora l'encarregada de dur-lo a terme. He quedat impressionada per la creativitat dels infants. Al principi, jo no confiava en que els infants poguessin fer el que estaven dient (ciutats i monuments) amb les fustes i d'altres materials que se'ls oferia. M'he equivocat de molt! Estic impressionada”

“Divendres 22 de febrer de 2013 Canvis i més canvis

Després d'una setmana al centre, observant, analitzant i reflexionant, vull comentar que estic descobrint grans canvis i diferències en molts aspectes, amb el treball i el ritme a les escoltes. Quin descans i quina meravella contemplar tanta autonomia i tranquil·litat, així com un clima d'alegria i de moment lliure dels infants.”

Al començar esta exposición empleé la palabra “a priori” al definir unas actitudes de Marta. Ahora me gustaría apuntar cómo estas actitudes de su personalidad han ido canalizándose y redireccionándose. En primer lugar, ha adaptado sin problemas su personalidad al trabajo en equipo, valorando, aceptando, reconociendo y utilizando las aportaciones y valores de los otros:

“Dilluns 4 de març de 2013 "Raíces y Alas" de Marta Yanini

Tant la tutora com jo, i altres tutors, estem molt satisfetes amb el treball realitzat i la col·laboració de les famílies. Tant és així que hem decidit deixar els treballs exposats al passadís durant un parell de setmanes”

Dijous 31 de gener de 2013 Visitem l'escola

“Així doncs, la reunió amb la directora i la cap d'estudis em va crear un gran benestar per la seva actitud envers a nosaltres i per la seva actitud oberta i d'escolta. Vaig sortir molt emocionada i amb ganes de començar.

Novament em vaig sentir molt acollida i agraïda per aquella primera visita i primer contacte amb els professionals que allí hi treballen”

“Dilluns 25 de febrer de 2013 Autoconcepte professional

No obstant això, crec que amb l’ajuda de la mestra tutora i fent un treball en equip i coordinat arribaré a trobar les estratègies que em manquen per tal de sentir-me bé amb mi mateixa, tant en l’aspecte professional com personal”

“Dimarts 9 d’abril de 2013 Quantes dents tenim?

Penso que aquesta manera de treballar que tenim la tutora i jo és molt positiva ja que una pot tenir una idea però no saber com dur-la a terme (com en aquest cas) i l’altra, si aquesta primera li explica la idea, pot ajudar i aplicar-la. Així hi ha més idees i maneres de dur-lo a la pràctica, de manera que creem un ambient més ric. Personalment, estic molt contenta que la meva tutora confiï en mi i que em tracti com una igual.”

“Dilluns 27 de maig de 2013 Documentació projecte de les dents

Na Caty i jo estam molt contentes perquè creiem que funcionem molt bé les dues juntes. Ens agrada demanar-nos l’opinió de l’altra en totes les activitats i propostes i acceptem molt bé les idees i crítiques de l’altra. En diverses ocasions m’ha dit que “fem un bon equip”, per la qual cosa estic molt contenta i satisfeta del meu desenvolupament dins la classe”

Y por último su evolución personal, autocrítica positiva. Asumiendo retos, reflexionando y corrigiendo:

“Assemblea!

Ha estat tota una experiència i he de dir que he quedat un poc descontenta en el sentit que m’ha costat molt “captar l’atenció” dels infants. Quan la tutora se’n va de l’aula i quedo amb ells, comencen a parlar i no m’escolten. Vull treballar-ho a veure què és el que passa”

“Dimarts 19 de febrer de 2013 Descorbint noves metodologies...

Racó d’informàtica: he pogut respirar la concentració dels infants, que feien diferents jocs de puzzles i de llengua. No he estat molt de temps però també m’ha paregut poc significatiu. He de continuar observant aquest racó”

“Divendres 22 de febrer de 2013 Canvis i més canvis

Després d’una setmana al centre, observant, analitzant i reflexionant, vull comentar que estic descobrint grans canvis i diferències en molts aspectes, amb el treball i el ritme a les escoletes”

“Dilluns 25 de febrer de 2013 Autoconcepte professional

Per altra banda, sóc conscient que em queda molt per millorar (i sempre serà així). He pogut comprovar com em costa saber reaccionar a segons quin tipus de conflictes (baralles entre infants), tenir l’atenció dels infants per poder parlar i, d’acord amb la manera de treballar del centre, realitzar les connexions necessàries per dur a terme un projecte.”

“Dimarts 14 de maig de 2013 Racó de Joc Simbòlic

Altres dies jo ja havia anat pels diferents racons en petits moments per tal d’observar i comentar amb els mestres allò que fan els infants. Per això, quan ens han proposat de fer-lo m’he sentit còmoda perquè sabia, més o menys, per on havia d’anar.”

Para terminar decir que Marta, según mi modesta y quizás poco cualificada opinión, ha mantenido un proceso evolutivo constante en cuanto a su adaptación al entorno de la enseñanza; tanto en conocimientos, soy testigo del trabajo constate que ha realizado, como, y quizás mucho más difícil de realizar, una evolución de su personalidad que le permitirá sin duda un mejor desarrollo de su vocación hacia la enseñanza.

7. CONCLUSIONS

La realització del meu e-portafoli d'aprenentatge així com la d'aquest treball m'ha fet adonar-me de molts aspectes que havia passat desapercebuts. Revisant tot allò que he escrit, fet i reflexionat durant aquests anys m'he adonat de la gran quantitat de feina feta no només a nivell teòric i de treballs sinó també a nivell autònom, personal i de reflexió i anàlisi, així com els diferents aprenentatges (aprendre a conèixer, aprendre a fer i aprendre a ser).

Fins ara no era conscient d'aquesta evolució i ha estat gràcies a l'elaboració d'aquest eportafoli que he pogut recollir aquest gran bagatge que ja duc en la meva formació com a docent. És un començament, un primer pas en el meu camí de la docència, però és un gran pas. Observant i fent un anàlisi crític i reflexiu puc estar segura que aquesta carrera m'ha omplert tant a nivell professional com personal.

Això no vol dir que hagi estat un camí fàcil, ja que la realització d'un eportafoli implica molts aspectes, alguns controlables i altres no, que de vegades et fan pensar que no val la pena: factor temps, factor tècnic, el fet que sigui públic (vols fer publicacions i reflexions que valguin la pena) i el fet que sigui avaluable. No obstant, gràcies a la realització d'aquest treball podem mostrar com els aspectes positius i els beneficis i avantatges que genera són més que no pas els diferents contratemps, que estan més lligats a l'àmbit emocional.

Veient els diferents blocs que he anat fent, podem observar que hi ha una evolució i maduració significativa en diversos aspectes: quantitat d'entrades, qualitat de les reflexions i anàlisis, aportacions pròpies i recolzaments teòrics, l'estil de redacció i millora de l'expressió oral i escrita, coneixement i descoberta de diferents eines i aplicacions tecnològiques, així com en l'estètica i cura dels diferents blocs, cada vegada més acurats, atractius i visuals.

I a partir d'ara, què? Aquesta nova pregunta és la que em plantejo a continuació. I és que, com ja he dit abans, aquests anys han estat un punt de partida de la meva formació docent. No ha acabat aquí sinó que comença, ja que hi ha una necessitat de seguir canviant i millorant, tant la teoria com la pràctica per així evolucionar i ser cada vegada més competent.

Em plantejo nous reptes: seguir estudiant cursos i màsters que em pugin ajudar en la meva formació com a docent (i com a persona) com per exemple de psicomotricitat, llenguatge de signes, idiomes, etc. Però, el que més m'agradaria fer a partir d'ara és estudiar logopèdia o psicopedagogia, o altres carreres/cursos relacionats amb l'educació especial, perquè de sempre m'ha agradat l'ajuda als infants més necessitats i que tenen menys oportunitats, en especial els sords. I gràcies al breu contacte que vaig tenir amb un nen amb sordesa a les pràctiques de tercer curs, vaig poder comprovar que realment vull enfocar el meu aprenentatge per aquesta direcció.

Són aquests els meus reptes. I el més important de tot és ser conscient de que no és tant la quantitat (de títols, carreres i coneixements) sinó la qualitat, així com el gust i el plaer per l'aprenentatge i la felicitat d'un mateix. Això que durant aquests anys he transmès als infants, sobretot a les pràctiques, avui m'ho dic a mi personalment i que he descobert que a l'escola hi ha un mestre que sempre ho diu als seus alumnes (ja des d'infantil): a l'escola venim a ser feliços.

8. REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

Alart, N. (2009). *Els mapes mentals* [imatge portafoli de l'alumne]. Recuperat 23 abril 2013 a <http://blocs.xtec.cat/aulaacollidaolorda/category/portafoli/>

Alfageme, M. (2007). *El portafolio reflexivo: metodología didáctica en el EEES*. [imatge portafoli reflexiu]. Recuperat 23febrer 2013, a <http://revistas.um.es/educatio/article/viewFile/720/750>

Barret, H. (2010). Balancing the two faces of eportfolios. *Revista EFT*. (Maig de 2010), 3 (1), 6-14. En línia: <http://eft.educom.pt/index.php/eft/article/viewFile/161/102>

Barret, H. (2012). *MPortfolios: supporting reflection in ePortfolios with mobile devices* (ISTE 2012). [imatge eines web 2.0] Recuperat 14 maig 2013, a: <http://electronicportfolios.com/reflection/process/index.html>

Barberá, E., Bautista, G., Espasa, A., Guasch, T. (2006). Portfolio electrónico: desarrollo de competencias profesionales en la red. *Revista de Universidad y Sociedad del Conocimiento*, 3 (2), 55-66. Recuperat 19 abril 2013, a http://www.uoc.edu/rusc/3/2/dt/esp/barbera_bautista_espasa_guasch.pdf

Barberà, E., de Martín, E. (2009). *Portfolio electrónico: aprender a evaluar el aprendizaje*. (1a ed.). Barcelona: Editorial UOC.

Delors, J. (1996). La educación encierra un tesoro. *Informe a la UNESCO de la Comisión Internacional sobre la educación para el siglo XXI, presidida por Jaques Delors*. Madrid: Santillana, Ediciones UNESCO. Recuperat a 28 maig 2013, a http://www.educa.madrid.org/cms_tools/files/6beccef-888c-4dd6-b8c1-d0f617656af3/La_educacion.pdf

Delors, J. (1996). Los 4 pilares de la educación. [imatge pilars educació]. Recuperat 15 maig 2013, a <http://www.sanjuan.edu.uy/web/index.php/comunicados-de-primaria/147-competencias-para-la-vida>

Escuelas Oficiales de Idiomas en la Red. *El Portfolio de la Comisión Europea*. Recuperat 3 maig 2013, des de http://www.eeooiinet.com/portfolio/european_port.htm#port

Gallego, D., Cacheiro, M.L., Martín, A. M., Angel, W. (2009). El portafolio como estrategia de enseñanza y aprendizaje. *EDUTEC*, 30, 1-12. Recuperat 19 abril 2013, a http://edutec.rediris.es/Revelec2/revelec30/articulos_n30_pdf/Edutec-e30_Gallego_Cacheir_Martin_Angel.pdf

García, F. (2005). El papel de los portafolios electrónicos en la enseñanza-aprendizaje de las lenguas. *Glosas didácticas*. 14, 112-119. Recuperat 19 abril 2013, a <http://www.um.es/glosasdidacticas/GD14/10.pdf>

Generalitat de Catalunya. Departament d'Ensenyament. *Portafolis digitals*. Recuperat 3 maig 2013, des de <http://www.xtec.cat/web/recursos/tecinformacio/portafolis>

Rué, J. (2008). *El portafolio del alumno, herramienta estratégica para el aprendizaje*. Aula de Innovación Educativa. [Versió electrònica]. Revista Aula de Innovación Educativa 169. En línia: <http://aula.grao.com/revistas/aula/169-ambientes-saludables/el-portafolio-del-alumno-herramienta-estrategica-para-el-aprendizaje>

Tur, G., Urbina, S. Documentando el aprendizaje en portafolios electrónicos: una experiencia con herramientas de la Web 2.0. *EDUTEC*. En línia: <http://gte.uib.es/pape/gte/sites/gte.uib.es/pape.gte/files/aprendizajeeportfolios.pdf>

Universitat Miguel Hernández. (2006). *El portafolio del estudiante*. Generalitat Valenciana. Conselleria d'empresa, universitat i ciència. Recuperat 24 abril 2013, a <http://www.recursosees.uji.es/fichas/fm4.pdf>

Universitat de les Illes Balears (2009). *Plan de estudios de título oficial. Grado en Educación Infantil*. UIB. Recuperat a 14 gener 2013, a http://sequa.uib.es/digitalAssets/129/129668_Educacio_Infantil.pdf

Vivas, M. (2004). *El portafolio del alumno: una herramienta para el desarrollo emocional*. Universidad de Los Andes Táchira. Módulo de Orientación Socio Afectiva.

WikiEducator (2007). *EPortfolio process*. [imatge passes e-portafoli]. Recuperat 20 maig 2013, a http://wikieducator.org/EPortfolio_process